BENKI KUU YA TANZANIA

Tathmini Ya Mwenendo Wa Uchumi

Desemba 2025

Yaliyomo

1.0 Mwenendo wa Uchumi wa Dunia........1

2.0 Mwenendo wa Uchumi wa Taifa........3

2.1 Mfumuko wa Bei........3

2.2 Sera ya Fedha........5

2.3 Viwango vya Riba........6

2.4 Masoko ya Fedh........7

2.5 Utekelezaji wa Bajeti ya Serikali........8

2.6 Mwenendo wa Deni la Taifa........9

2.7 Mwenendo wa Sekta ya Nje........11

3.0 Mwenendo wa Uchumi wa Zanzibar........13

3.1 Mfumuko wa Bei........13

3.2 Shughuli za Bajeti ya Serikali........14

3.3 Mwenendo wa Sekta ya Nje........14

Viambatisho........17

1.0 Mwenendo wa Uchumi wa Dunia

Uchumi wa dunia katika kipindi cha mwaka 2025 ulikabiliwa na misukosuko iliyotokana na kuongezeka kwa mivutano ya kibiashara, migogoro ya kisiasa na kutotabirika kwa sera za kimataifa. Pamoja na changamoto hizo, kasi ya ukuaji wa shughuli za kiuchumi ilionesha uthabiti kuliko ilivyotarajiwa.

Maoteo ya Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF) na Shirika la ushirikiano wa Kiuchumi na Manendeleo(OECD) yanaonesha kuimarika kwa ukuaji, kwa kasi ndogo ikilinganishwa na mwaka 2024[1], ikichangiwa na utekelezaji wa sera za fedha za kubana na migogoro ya kibiashara. Uwekezaji, hususan katika nchi zinazoibukia kiuchumi, unatarajiwa kuwa kichocheo kikuu cha matokeo hayo. Katika robo ya nne ya mwaka 2025, nchi zilizoendelea kiuchumi zinatarajiwa kuwa na uchumi imara zaidi, ukichangiwa na kuimarika kwa matumizi ya watu na uwekezaji. Ingawa fahirisi za kutokuwa na uhakika wa sera za kibiashara duniani imepungua kutoka viwango vya juu vilivyorekodiwa mwezi Septemba 2025, viwango hivyo bado ni vya juu kwa kulinganisha na mwenendo wa kihistoria, hali inayopelekea makampuni kuendelea kutekeleza mikakati ya tahadhari katika kufanya maamuzi ya uwekezaji wa mitaji na urekebishaji wa kinga za minyororo ya ugavi ya kimataifa (Kielelezo 1.1 a and 1.1b). Mtazamo wa muda wa kati unaonesha kuendelea kuwepo kwa vihatarishi kutokana na utekelezaji wa sera za kujihami na mazingira yanayoendelea kubadilika ya vikwazo vya biashara za kimataifa.

[1] Tathmini ya Uchumi wa Dunia (World Economic Outlook) ya Oktoba 2025, IMF ilipandisha makadirio yake ya ukuaji wa uchumi wa dunia kwa mwaka 2025 hadi asilimia 3.2, kutoka asilimia 3.0 yaliyotolewa Julai 2025, sambamba na tathmini iliyotolewa na OECD mwezi Septemba 2025, ambayo pia ilipandisha maoteo ya ukuaji mwaka 2025 hadi asilimia 3.2, kutoka asilimia 2.9 mwezi Juni 2025.

Kielelezo 1.1a: Fahirisi ya Kutokuwa na Uhakika wa Sera za Dunia

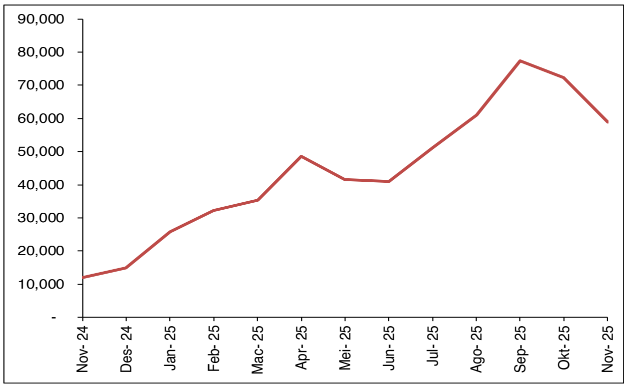

Chanzo: https://www.policyuncertainity.com/trade

Kielelezo 1.1b: Fahirisi ya Kutokuwa na Uhakika wa Biashara Duniani

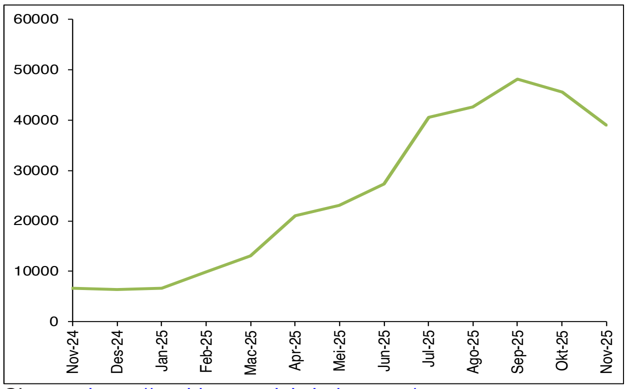

Chanzo: https://worlduncertainityindex.com/

Kwa muktadha huu, mwenendo katika masoko ya bidhaa umeakisi hali ya kupungua kwa mahitaji katika masoko ya kimatifa, mabadiliko katika mtazamo wa hatari, na mwenendo unaobadilika wa hali ya ugavi (Kielelezo 1.2). Katika masoko ya nishati, bei za mafuta ghafi ziliendelea kushuka mwezi Novemba 2025 ikilinganishwa na mwezi uliotangulia, hali iliyochochewa na ongezeko la uzalishaji kutoka kwa nchi za OPEC+ na zisizo za OPEC+, pamoja na kuendelea kupungua kwa mahitaji duniani. Wakati huo huo, bei za dhahabu zilipanda kwa rekodi ya juu, zikichangiwa na ongezeko la mahitaji kama hifadhi salama na matarajio ya kupungua zaidi kwa viwango vya riba katika nchi zilizoendelea, jambo linalopunguza gharama ya fursa ya kushikilia dhahabu[2].

[2] Banki ya Marekani (Federal Reserve) ilipunguza kiwango cha riba kwa pointi 25 mwanzoni mwa Disemba 2025, na kupunguza wigo wa lengo hadi asilimia 3.50 – 3.75

Mwenendo wa bei za bidhaa za kilimo ulikuwa mchanganyiko. Bei za kahawa aina ya Arabika ziliongezeka kwa kiwango cha wastani, ingawa ongezeko hilo lilipunguzwa na mwelekeo wa kuongezeka kwa uhitaji wa kahawa aina ya Robusta, ambayo bei yake iliendelea kuwa tulivu kutokana na kuimarika kwa uzalishaji nchini Brazil na Vietnam. Bei za mafuta ya mawese zilishuka kutokana na uzalishaji mkubwa nchini Malaysia na Indonesia.

Bei za mahindi ziliendelea kuwa juu, kutokana na uhitaji mkubwa pamoja na taarifa za hali mbaya ya hewa nchini Brazil na Argentina, nchi ambazo ni wazalishajii wakubwa wa mahindi duniani. Bei za ngano ziliongezeka, kutokana na matarajio ya mahitaji zaidi kutoka Uchina, mvutano wa siasa za kimataifa katika eneo la Bahari Nyeusi, na matarajio ya kushuka kwa uzalishaji nchini Urusi.Aidha, bei za sukari zilishuka, kutokana na ongezeko la uzalishaji nchini Brazil, India na Thailand, pamoja na kupungua kwa matumizi ya sukari katika uzalishaji wa *ethanol* kufuatia kushuka kwa bei za mafuta ghafi.

Kielelezo 1.2: Bei za Bidhaa Katika Soko la Dunia

Chanzo: http://www.worldbank.org/prospects
Tanbihi: DAP Inaashiria Di-ammonium phosphate

Mfumuko wa bei uliendelea kupungua katika nchi mbalimbali. Katika nchi zilizoendelea, mfumuko wa bei ulirekodiwa kupungua, kwa kasi tofauti katika nchi mbalimbali, hali iliyochangiwa na kushuka kwa bei za nishati na kuimarika kwa hali ya ugavi (Kielelezo 1.3). Nchini Uingereza na katika soko la pamoja la Ulaya, mfumuko wa bei ulibakia karibu na kiwango cha lengo la sera ya fedha.

Kwa ujumla, mfumko wa bei ulikuwa na mwenendo wa kupungua katika nchi zinazoibukia kiuchumi, ingawa kasi ya kupungua iliathiriwa kwa utofauti katika kila nchi. Nchini Uchina, mfumuko wa bei uliongezeka kidogo, ukichochewa na gharama za chakula. Nchini India, mfumuko wa bei ulipungua kutokana na kupungua kwa bei za chakula pamoja na kuchelewa kwa athari za hatua za awali za kubana kwa sera za fedha[3].

Kielelezo 1.3: Mfumuko wa Bei kwa Nchi Zilizoendelea na Zinazoibukia Kiuchumi

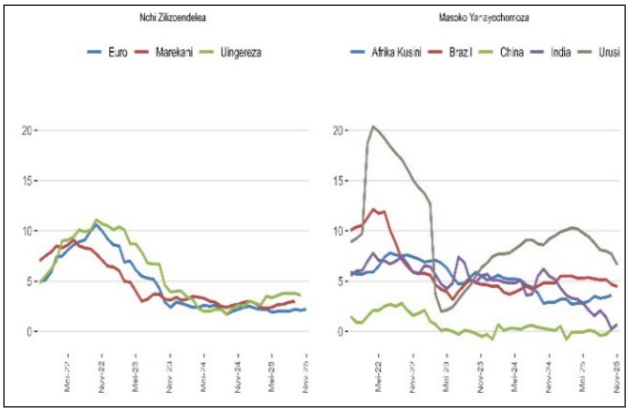

Chanzo: Bloomberg

Katika kanda za Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) na Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC), mfumuko wa bei umekuwa na muelekeo wa kushuka kuelekea kwenye viwango vya ulinganifu wa mtangamano wa kikanda (Kielelezo 1.4 na 1.5).Matokeo haya yalichangiwa na kushuka kwa gharama za chakula na mafuta pamoja na utekelezaji wa sera za kiuchumi.

Kwa kuzingatia hali hiyo, benki kuu kwa uangalifu zilipunguza viwango vya riba pale tu mfumuko wa bei ulipoonekana kupungua zaidi, na kuongeza viwango vya riba katika mazingira ya mfumuko wa bei au hali ya kutotabirika. Nchi zinazoibukia ziliweka uwiano wa kupungua kwa mfumko wa bei kulingana na hali ya viwango vya kubadilisha fedha na akiba ya fedha ya kigeni kwa umakini ili kukabiliana na vihatarishi vya nje.

[3] IMF 2025, na OECD, 2025.

Kielelezo 1.4: Mfumuko wa Bei Katika Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki

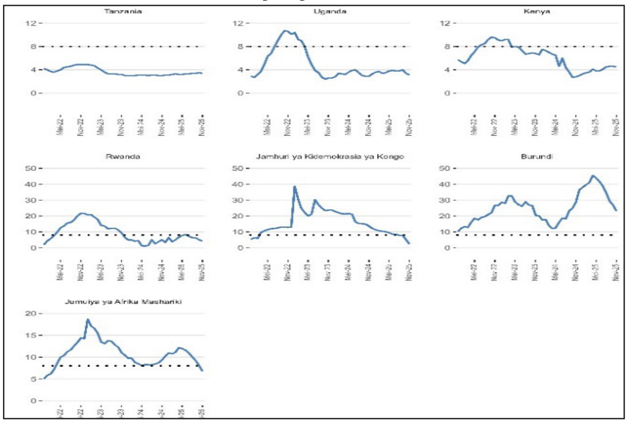

Chanzo: Ofisi za Taifa za Takwimu

Tanbihi: Mistari ya nukta inaashiria viwango vya mfumuko wa bei vilivyokusudiwa (inflation target)

Kielelezo 1.5: Mfumuko wa Katika Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika

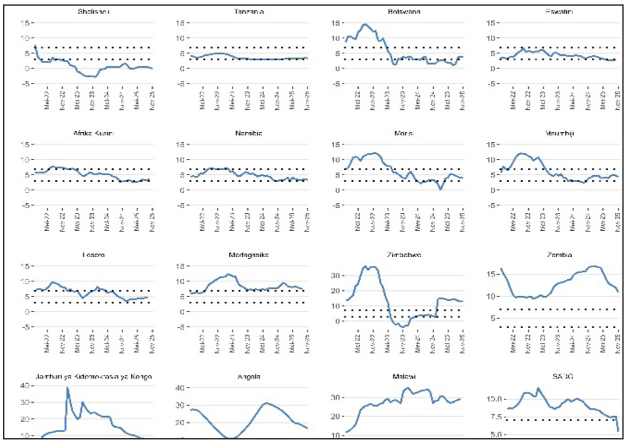

Chanzo: Ofisi za Taifa za Takwimu

Tanbihi: Mistari ya nukta inaashiria viwango vya mfumuko wa bei vilivyokusudiwa

2.0 Mwenendo wa Uchumi wa Taifa

2.1 Mfumuko wa Bei

Mfumuko wa bei ulikuwa wa chini na tulivu katika kiwango cha asilimia 3.4 mwezi Novemba 2025, kutokana na utekelezaji madhubuti wa sera ya fedha na kupungua kwa bei za bidhaa zinazoagizwa kutoka nje, hususan mafuta (Kielelezo 2.1.1 na Jedwali 2.1.1).

Mfumuko wa bei ulibaki ndani ya wigo wa malengo ya kitaifa wa asilimia 3–5, sambamba na vigezo vya mtangamano vya SADC na EAC (Kielelezo 2.1.3). Mfumuko wa bei ya mazao ya vyakula vikuu na mazao ya vyakula mbadala uliendelea kuwa tulivu licha ya ongezeko la bei za bidhaa muhimu za chakula, hususan mchele na ngano (Kielelezo 2.1.2a na 2.1.2b).

Kielelezo 2.1.1: Viwango vya Mfumuko wa Bei kwa Miezi Kumi na Mbili.

Asilimia

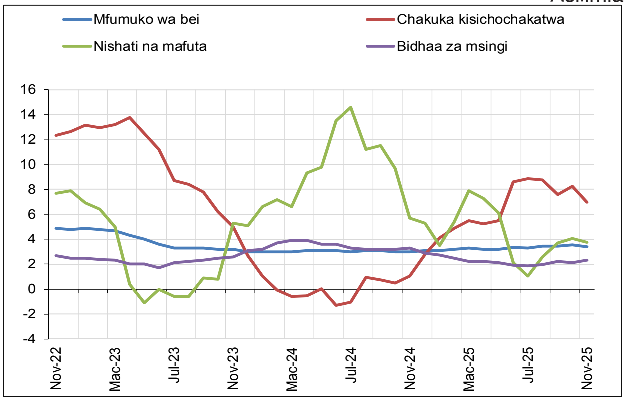

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

Jedwali 2.1.1: Maendeleo ya Mfumuko wa Bei

2020 = 100

		Badiriko la Mfumuko wa bei (Asilimia)					
		Badiriko: Mwezi hadi Mwezi			Badiriko kwa Mwaka		
Mfumuko wa bei katika Makundi Makuu	Mizania	Nov-24	Okt-25	Nov-25	Nov-24	Okt-25	Nov-25
Vyakula na Vinywaji Baridi	28.2	1.2	-0.2	0.4	3.3	7.4	6.6
Vinywaji Vikali na Tumbaku	1.9	0.1	0.0	0.1	1.8	3.6	3.5
Nguo, Mavazi na Viatu	10.8	0.1	0.1	0.1	1.6	2.0	2.0
Makazi, maji, umeme, gesi na nishati zinginezo	15.1	0.1	-0.5	-0.2	4.1	2.4	2.2
Samani, Vifaa vya Nyumbani na Ukarabati wa	7.9	0.3	0.3	0.2	2.1	3.1	3.0
Afya	2.5	0.0	0.0	0.1	1.8	1.2	1.3
Usafiri	14.1	0.1	-0.7	1.3	3.8	1.7	2.9
Habari na Mawasiliano	5.4	0.1	0.1	0.0	1.2	0.3	0.3
Burudani, Michezo na Utamaduni	1.6	0.3	0.0	-0.2	2.0	1.0	0.4
Elimu	2.0	0.0	0.0	0.0	3.1	3.0	3.0
Migahawa na Huduma za Malazi	6.6	0.0	0.0	0.1	2.6	1.0	1.0
Bima na Huduma za Kifedha	2.1	0.0	0.0	-0.1	1.2	0.4	0.3
Huduma Binafsi, Hifadhi ya Jamii na Bidha na Huduma Mchanganyiko	2.1	0.1	-0.2	0.3	6.3	1.6	1.7
Mfumuko wa bei kwa Bidhaa Zote	100.0	0.4	-0.2	0.3	3.0	3.5	3.4
Mfumuko wa bei katika Makundi Mengine Teule							
Bidhaa za Msingi	73.9	0.3	-0.1	0.5	3.3	2.1	2.3
Mfumuko usiojumuisha mfumko wa Bidhaa za Msingi	26.1	0.9	-0.4	-0.1	2.1	7.3	6.2
Mfumuko wa bei za Mafuta, Nishati na Bili za Maji	5.7	-0.2	-1.4	-0.5	5.7	4.0	3.8
Mfumuko wa bei za Huduma	37.2	0.1	-0.3	0.6	2.3	1.0	1.6
Mfumuko wa bei za Bidhaa	62.8	0.7	-0.1	0.2	3.3	5.0	4.4
Mfumuko wa bei za Bidhaa na Huduma za Elimu	4.1	0.2	-0.2	0.1	3.1	2.6	2.4
Mfumuko wa bei za Bidhaa zote Isipokuwa Chaakula na Vinywaji Visivyo na Kilevi	71.8	0.1	-0.2	0.3	2.9	1.9	2.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

Kielelezo 2.1.2: Kiwango cha Mfumuko wa Bei za Mazao

a. Mazao ya Vyakula Vikuu

Asilimia

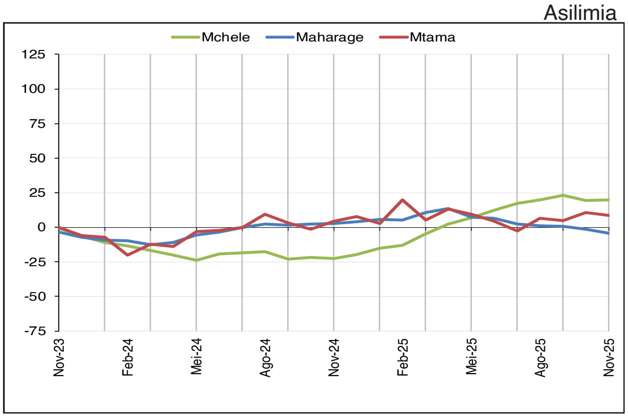

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara, na Uchambuzi wa Benki Kuu

b. Mazao Vyakula Mbadala

Asilimia

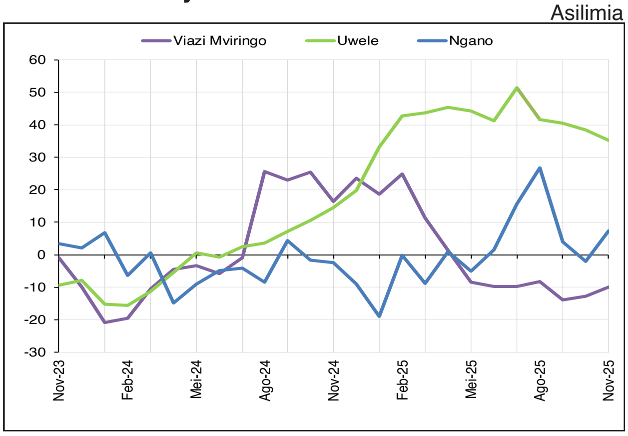

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara, na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania

Kielelezo 2.1.3: Mfumuko wa Bei na Malengo Yake

Asilimia

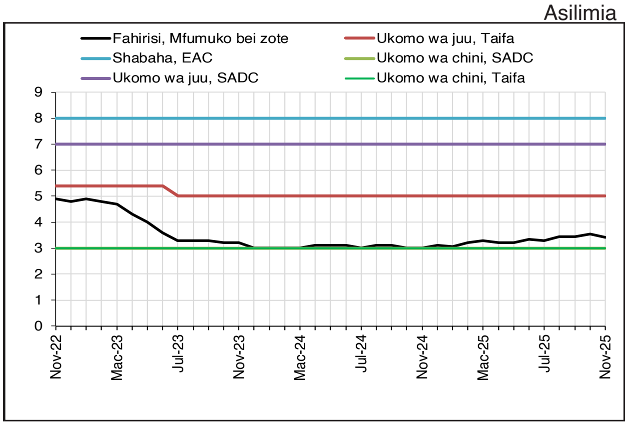

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

Akiba ya mahindi iliyopo katika Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula ilipungua hadi tani 590,424.7, baada ya utoaji wa mahindi kwa wafanyabiashara na Mpango wa Chakula Duniani (tani 11,667.4) kuzidi ununuzi mpya (tani 8,607.6) (Jedwali 2.1.2). Uuzaji huo ulisaidia kupunguza shinikizo la kupanda kwa bei za chakula.

Jedwali 2.1.2: Akiba ya Chakula Iliyohifadhiwa na Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula

Tani

Kipindi	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jan	43,597	110,398	207,899	124,736	270,984	646,480
Feb	41,231	110,389	203,297	106,881	326,172	619,659
Mac	39,597	109,231	200,626	80,123	336,099	587,062
Apr	38,053	109,231	190,366	63,808	340,102	557,228
Mei	38,291	108,284	149,402	51,367	340,002	509,990
Jun	52,725	107,384	141,576	46,665	340,479	477,923
Jul	90,255	107,384	140,695	94,088	368,855	485,930
Ago	92,991	123,635	144,410	210,020	489,187	537,571
Sep	109,733	150,057	149,044	244,169	651,403	570,519
Okt	110,895	192,408	151,794	244,289	708,399	593,485
Nov	110,289	209,057	147,401	244,223	702,502	590,425
Des	110,398	214,968	137,655	248,282	677,115	

Chanzo:Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula

Mfumuko wa bei wa msingi ulipungua hadi asilimia 2.3 mwezi Novemba 2025 kutoka asilimia 3.3 iliyorekodiwa katika mwezi kama huo mwaka uliopita, ikichangiwa na kushuka kwa bei za baadhi ya bidhaa, zikiwemo nguo, sare za shule, magari yaliyotumika, pamoja na bidhaa zilizofungashwa kama mafuta ya alizeti na maji ya chupa (Jedwali 2.1.1).

Mfumuko wa bei za mafuta, nishati na bili za maji zilipungua hadi asilimia 3.8 kutoka asilimia 5.7 mwezi Novemba 2024, ikiakisi kushuka kwa bei za mafuta katika soko la dunia. Bei za petroli nchini zilishuka kutoka kilele cha shilingi 3,435.3 katikati ya mwaka hadi shilingi 2,883.1 kwa lita mwezi Novemba 2025; vilevile bei za dizeli zilishuka kutoka shilingi 3,034.8 hadi shilingi 2,834.2 kwa lita, huku wastani wa bei ya mafuta ya taa ikiendelea kuwa tulivu kwa kiwango cha shilingi 3,200 (Kielelezo 2.1.5).

Kielelezo 2.1.5: Bei za Bidhaa za Mafuta

TZS kwa lita

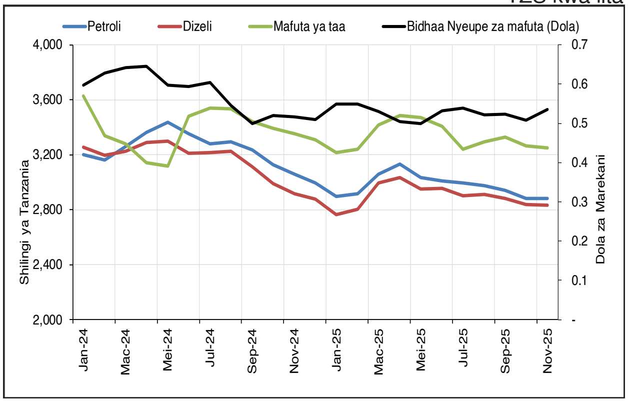

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

2.2 Sera ya Fedha

Katika kikao chake cha 239 kilichofanyika mwezi Oktoba 2025, Kamati ya Sera ya Fedha iliamua riba ya Benki Kuu (CBR) kuendelea kuwa asilimia 5.75 kwa robo ya nne ya mwaka 2025. Uamuzi huu ulifanyika kwa lengo la kuendelea kuchagiza ukuaji wa shughuli za kiuchumi kwa kuwa mfumuko unatarajiwa kubaki ndani ya lengo la asilimia 3-5. Hivyo, utekelezaji wa sera ya fedha ulilenga kuhakikisha kuwa riba ya mikopo ya siku saba baina ya mabenki inabaki ndani ya wigo wa asilimia +/-2 sambamba na CBR.

Aidha, utekelezaji wa sera ya fedha kwa mwezi Novemba 2025 ulikuwa wa kuridhisha, hali iliopelekea uwepo wa kiwango cha kutosha cha ukwasi katika sekta ya kibenki huku riba ya siku saba katika soko la fedha baina ya mabenki ikiendelea kubaki ndani ya wigo (Kielelezo 2.2.1). Kufuatia kuimarika kwa hali ya ukwasi, mahitaji ya mikopo ya muda mfupi kwa mabenki kutoka Benki Kuu yalipungua, ambapo mwezi Novemba 2025 Benki ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 645.7 ikilinganishwa na shilingi bilioni 869.2 zilizotolewa mwezi uliopita (Kielelezo 2.2.2). Wastani wa riba ya siku saba katika soko la fedha baina ya mabenki (IBCM) ilikuwa asilimia 6.15, ndani ya wigo wa CBR.

Kielelezo 2.2.1: Riba ya Benki Kuu na Wastani wa Siku 5 wa Riba ya Mikopo ya Siku 7

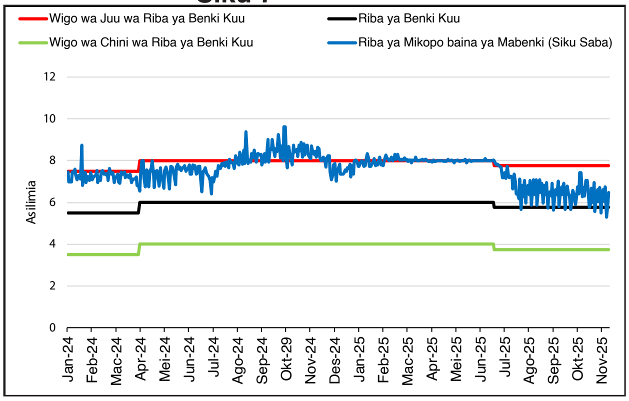

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Kielelezo 2.2.2: Mikopo ya Muda Mfupi kwa Mabenki

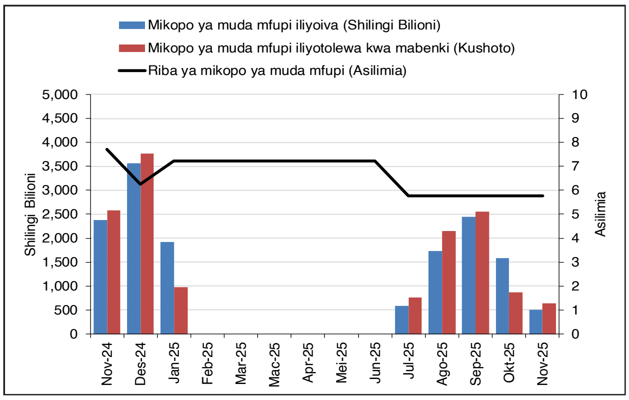

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (*extended broad money supply, M3*) ulikua kwa asilimia 23.5 mwezi Novemba 2025 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 21.4 kwa mwezi uliotangulia na asilimia 13.6 katika kipindi kama hicho mwaka 2024 (Kielelezo 2.2.3 na Jedwali 2.2.1). Ukuaji huu ulichagizwa zaidi na ongezeko la mikopo kwa sekta binafsi ambayo ilikua kwa asilimia 18.1, ikilinganishwa na asilimia 16.1 kwa mwezi uliopita na asilimia 15.3 katika kipindi kama hicho mwaka 2024 (Kielelezo 2.2.4 na 2.2.5).

Wakati huohuo, mikopo ilioelekezwa kwenye shughuli za uchimbaji madini ilikua kwa asilimia 30.1, ikifuatiwa na sekta ya biashara na kilimo ziilizokuwa na ukuaji wa asilimia 29.4 na 27.0, mtawalia (Jedwali 2.2.2). Mikopo kwa shughuli binafsi ambayo kwa kiwango kikubwa hutumika kugharamia biashara ndogo sana, ndogo na

za kati iliendelea kuchukua sehemu kubwa ya mikopo yote, ikiwa na asilimia 35.8, ikifuatiwa na shughuli za biashara kwa asilimia 13.6 na kilimo kwa asilimia 13.0 (Kielelezo 2.2.6).

Kielelezo 2.2.3: Mwenendo wa Ujazi wa Fedha

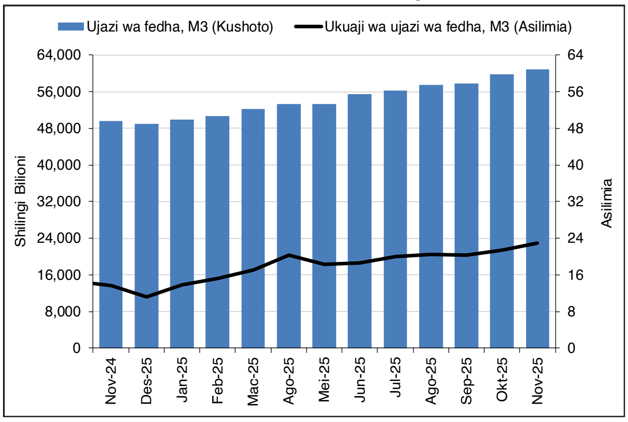

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Jedwali 2.2.1: Ujazi wa Fedha na Vipengele Vyake

	Kiasi (Shilingi Billioni)			Ukuaji kwa mwaka (%)		
Kipengele	Okt-24	Okt-25	Nov-25	Okt-24	Okt-25	Nov-25
Rasilimali halisi za nje	13,773.6	15,715.4	16,298.6	42.3	14.1	22.6
Rasilimali halisi za nje za Benki Kuu	12,668.2	13,334.3	13,892.1	26.9	5.3	21.4
Rasilimali halisi za nje za mabenki	1,105.4	2,381.1	2,406.5	---	---	---
Rasilimali halisi za ndani	35,469.4	44,073.3	44,586.4	6.6	24.3	23.1
Madai rasmi ya ndani	48,136.2	56,509.3	57,628.4	9.7	17.4	17.6
Amana za Serikali zilizopo Ben	7,837.1	8,965.9	9,303.8	-12.7	14.4	16.4
Mikopo kwa sekta binafsi	36,517.8	42,386.9	43,385.6	17.0	16.1	18.1
Rasilimali nyinginezo	-12,666.9	-12,436.1	-13,042.0	19.4	-1.8	2.1
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	49,243.0	59,788.6	60,885.1	14.6	21.4	23.0
Amana za fedha za kigeni	12,745.0	13,882.1	14,056.5	34.2	8.9	13.9
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	36,498.0	45,906.5	46,828.5	9.1	25.8	26.0
Amana zinginezo	14,224.2	16,848.4	17,618.1	10.3	18.4	22.7
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	22,273.8	29,058.1	29,210.4	8.3	30.5	28.0
Ujazi wa fedha ulio kwenye mzunguko	7,408.2	8,410.1	8,571.4	17.3	13.5	12.8
Amana za hundi	14,865.6	20,648.0	20,639.0	4.3	38.9	35.6
Fedha za msingi (M0)	11,765.8	15,068.7	15,162.0	19.8	28.1	27.9

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Kielelezo 2.2.4: Mabadiliko Katika Vyanzo vya Ujazi wa Fedha kwa Mwaka

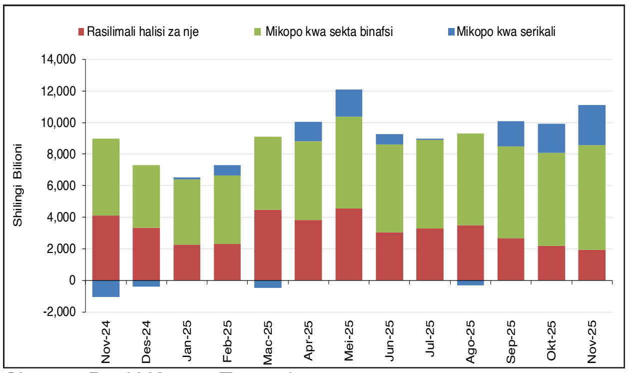

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Kielelezo 2.2.5: Mwenendo wa Mikopo kwa Sekta Binafsi

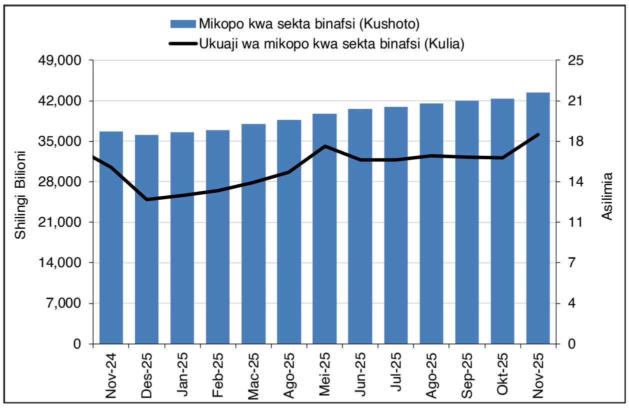

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania na mabenki

Jedwali 2.2.2: Ukuaji wa Mikopo kwa Shughuli za Kiuchumi

Asilimia

	Nov-24	Des-24	Jan-25	Feb-25	Mac-25	Apr-25	Mei-25	Jun-25	Jul-25	Ago-25	Sep-25	Okt-25	Nov-25
Uchimbaji Madini	4.0	-36.3	-30.6	-28.2	-24.8	-10.5	22.9	20.8	0.8	3.2	32.4	29.7	30.1
Biashara	6.7	5.6	5.0	5.8	12.7	14.4	24.1	21.3	26.2	29.2	24.8	21.8	29.4
Kilimo	41.9	41.0	41.6	37.2	36.3	29.8	29.8	30.2	31.8	30.1	27.6	25.6	27.0
Ujenzi	16.6	11.6	19.0	23.1	35.1	39.2	27.9	25.7	21.6	14.8	15.7	14.2	22.4
Uchukuzi na mawasiliano	11.3	13.2	14.8	14.5	22.4	23.8	25.6	25.7	18.9	18.8	17.4	18.7	22.1
Hoteli na migahawa	-1.5	2.7	1.3	4.6	5.4	7.0	21.7	22.5	13.0	11.4	16.3	23.2	19.4
Shughuli binafsi	19.2	14.7	13.9	13.1	9.4	14.7	13.6	13.7	13.1	15.0	14.7	11.3	10.3
Viwanda	9.4	16.3	18.0	16.9	10.9	7.7	7.3	2.5	6.3	3.4	0.1	5.2	2.8

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania na mabenki

Kielelezo 2.2.6: Mgawanyo wa Mikopo Katika Shughuli za Kiuchumi

Asilimia

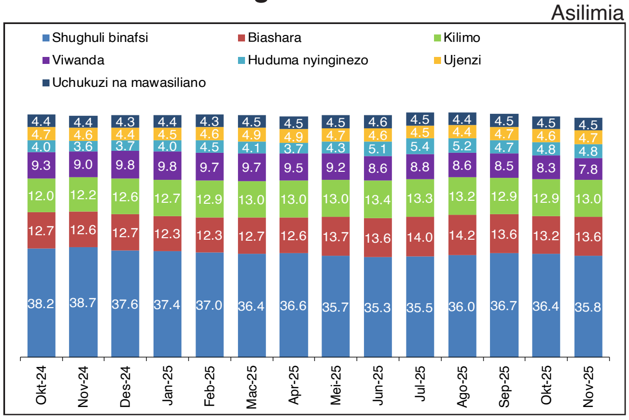

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

2.3 Viwango vya Riba

Riba za mikopo na amana ziliongezeka kidogo mwezi Novemba 2025 ikilinganishwa na mwezi uliotangulia. Wastani wa riba za mikopo uliongezeka hadi asilimia 15.27 kutoka asilimia 15.19 kwa mwezi Oktoba 2025. Wakati huohuo,riba za mikopo inayotozwa kwa wateja wakubwa (*negotiated lending rates*) zikiongezeka kidogo hadi asilimia 12.61 ikilinganishwa na asilimia 12.40 kwa mwezi uliopita (Jedwali 2.3.1).

Riba za amana ziliongezeka hadi wastani wa asilimia 8.54 kutoka asilimia 8.36 mwezi Oktoba 2025, huku riba za amana kwa wateja wakubwa (*negotiated deposit rate*) zikiongezeka hadi wastani wa asilimia 11.67 kutoka asilimia 11.22 kwa mwezi uliopita. Kufuatia mwenendo huu, wigo kati ya riba za mikopo na amana za mwaka mmoja ulipungua hadi asilimia 5.51, kutoka asilimia 5.93 mwezi Novemba 2024 (Jedwali 2.3.1)

Jedwali 2.3.1: Riba za Amana na Mikopo Inayo tolewa Benki za Biashara

Asilimia

	Nov-24	Mac-25	Jun-25	Sep-25	Okt-25	Nov-25
Riba za amana	2.69	2.86	2.90	2.92	2.93	2.88
Riba ya mikopo - jumla	15.67	15.50	15.23	15.18	15.19	15.27
Riba za mikopo (mwaka 1)	15.56	15.83	15.69	15.52	15.50	15.53
Riba za mikopo (wateja wakubwa)	12.77	12.94	12.68	12.84	12.40	12.61
Riba za amana -jumla	8.18	8.00	8.74	8.50	8.36	8.54
Riba za amana (miezi 12)	9.63	8.14	9.79	9.84	9.21	10.02
Riba za amana (wateja wakubwa)	10.14	10.35	11.21	11.05	11.22	11.67
Tofauti kati ya riba za mikopo na amana	5.93	7.69	5.90	5.69	6.28	5.51

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania na mabenki

2.4 Masoko ya Fedha

Soko la Dhamana za Serikali

Kwa mwezi Novemba, Benki Kuu iliendesha minada miwili ya dhamana za Serikali yenye jumla ya thamani ya shilingi bilioni 352 ambapo kiasi kikubwa kilikuwa kwa ajili ya kugharamia bajeti Serikali, huku kiwango kidogo kikiwa kwa ajili ya utekelezaji wa sera ya fedha. Sanjari na uwepo wa ukwasi wa kutosha katika uchumi, minada hiyo ilipokea zabuni zenye thamani ya shilingi bilioni 798.4, zaidi ya matarajio *(oversubscription)* ambapo shilingi billion 369.2 zilikubaliwa. Kufuatia mwenendo huu, riba za dhamana za Serikali zilipungua hadi asilimia 6.25 ikilinganishwa na asilimia 6.27 mwezi uliotangulia(Kielelezo 2.4.1).

Kielelezo 2.4.1: Mwenendo wa Minada ya Dhamana za Serikali

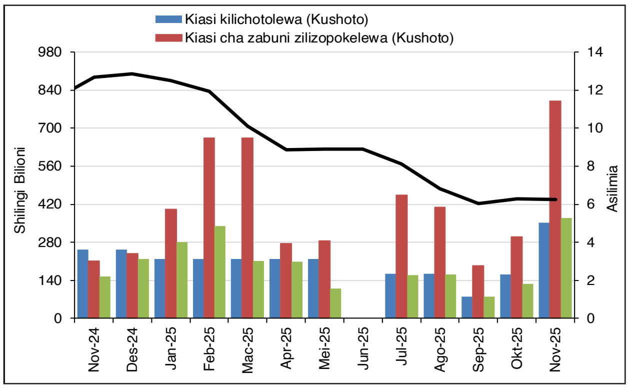

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Vilevile, Benki iliendesha minada ya hati fungani za miaka 5 na 15, zenye thamani ya shilingi bilioni 174.9, na shilingi bilioni 165.5, mtawalia. Hati fungani zote zilikuwa na mahitaji makubwa kuliko ilivyotarajiwa *(oversubscription)* hali inayoashiria kuongezeka kwa ukwasi na mahitaji ya uwekezaji kwenye hati fungani. Jumla ya zabuni zilizowasilishwa kwa minada yote miwili ilikuwa shilingi bilioni 1,008.6, ambapo zabuni zenye thamani ya shilingi bilioni 329.3 zilikubaliwa. Wastani wa faida ulipungua kwa hati fungani ya miaka 5 hadi asilimia 10.54 na asilimia 12.08 kwa hati fungani ya miaka 15 hali inayoashiria kuimarika kwa mazingira ya ukopaji na kuendelea kuaminika kwa soko la mikopo la ndani.

Soko la fedha baina ya mabenki

Kwa mwezi Novemba, 2025 baishara katika soko la fedha baina ya mabenki (IBCM) ilindelea kufanyika kwa ufanisi na hivyo kurahisisha usambazaji wa ukwasi wa shilingi kati ya mabenki. Sambamba na uwepo wa ukwasi wa kutosha, kiwango cha mikopo baina ya mabenki kilipungua hadi shilingi bilioni 1,781.0 kutoka shilingi bilioni 2,255.4 kwa mwezi uliotangulia huku mikopo ya siku saba ikiendelea kuchukua sehemu kubwa ya mikopo yote, ikiwa ni zaidi ya asilimia 75.7 (Kielelezo 2.4.2). Wastani wa riba katika soko ulipungua hadi asilimia 6.30 ikilinganishwa na asilimia 6.38 kwa mwezi Oktoba 2025.

Kielelezo 2.4.2: Mwenendo wa Soko la Fedha Baina ya Mabenki

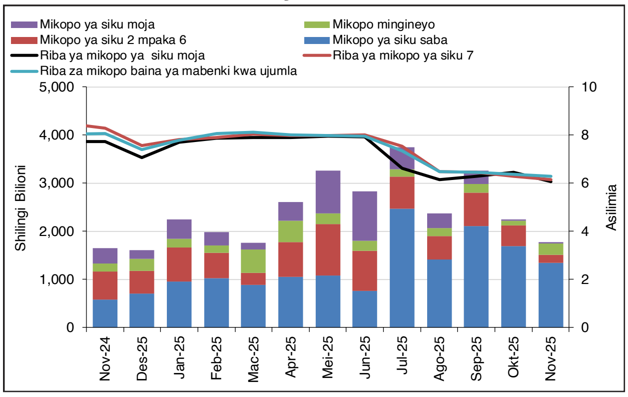

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Soko la fedha za kigeni

Katika mwezi Novemba 2025, hali ya soko la fedha za kigeni (IFEM) iliendelea kuwa tulivu, kukiwa na kiwango cha kutosha cha fedha za kigeni, hali iliochangiwa na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na mauzo ya nje ya nchi. Jumla ya mauzo ya fedha za kigeni katika soko yaliongezeka hadi dola za Marekani milioni 158.7, ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 133.7 mwezi Oktoba 2025, ambapo asimilia 66.9 ya mauzo haya yalifanywa na benki za biashara. Wakati huohuo, Benki Kuu ilishiriki katika soko kwa mujibu wa sera ya ushiriki katika soko la fedha za kigeni, kwa kuuza dola za Marekani milioni 52.5 (Kielelezo 2.4.3).

Sambamba na kuongezeka kwa hali ya ukwasi wa fedha za kigeni, shilingi ya Tanzania iliendelea kuwa imara, ikibadilishwa kwa wastani wa shilingi 2,444.81 kwa dola moja ya Marekani, ikilinganishwa na shilingi 2,460.54 kwa dola moja ya Marekani kwa mwezi uliopita. Hii ilikuwa sawa na ongezeko la thamani kwa asilimia 8.1 kwa mwaka ikilinganishwa na kushuka kwa thamani ya shilingi kwa asilimia 6.3 mwezi Novemba 2024.

Kielelezo 2.4.3: Mwenendo wa Soko la Fedha za Kigeni

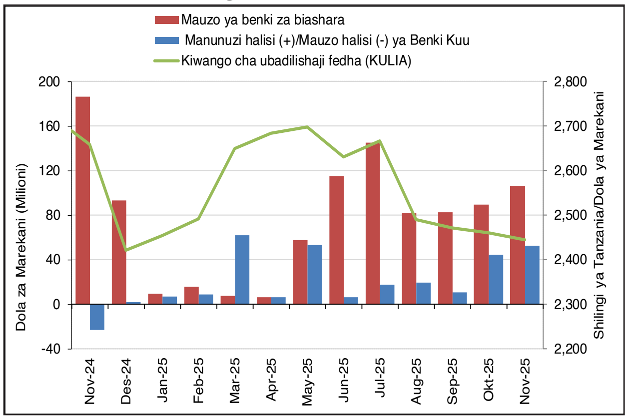

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

2.5 Utekelezaji wa Bajeti ya Serikali

Kwa mwezi Septemba 2025, ukusanyaji wa mapato ya Serikali ukijumuisha mapato ya Mamlaka za Serikali za Mitaa, ulikuwa shilingi bilioni 3,718.2 sawa na ongezeko la asilimia 6.1 ya lengo. Kati ya kiasi hicho, Serikali Kuu ilikusanya shilingi bilioni 3,570.4, na kiasi kilichobakia kilikusanywa na mamlaka za serikali za mitaa.

Makusanyo ya kodi ya mapato yalifikia shilingi bilioni 3,124.1 , sawa na ongezeko la asilimia 11.4 ya lengo. Mwenendo mzuri wa ukusanyaji wa mapato ni matokeo ya jitihada zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali katika kuongeza ufanisi katika ukusanyaji na usimamizi wa kodi (Kielelezo 2.5.1).

Kielelezo 2.5.1: Mapato ya Serikali Kuu Mwezi Septemba 2025

Shilingi bilioni

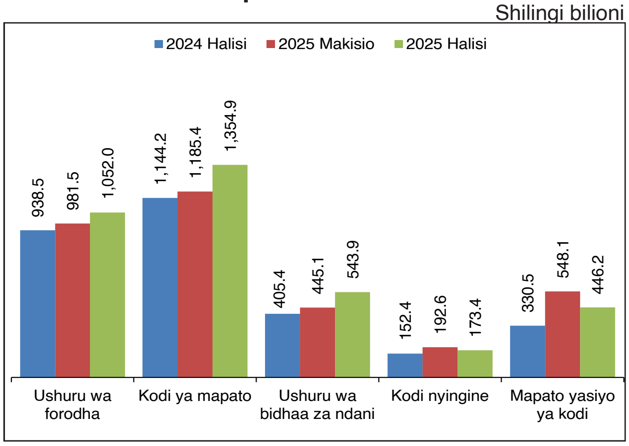

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: Takwimu halisi za mwaka 2025 ni za awali

Serikali imeendelea kutekeleza bajeti yake kulingana na upatikanaji mapato. Jumla ya matumizi ya Serikali kwa mwezi Septemba 2025 yalikuwa shilingi bilioni 4,284.2, ambapo shilingi bilioni 2,508.6 zilitumika kwa matumizi ya kawaida, huku shilingi bilioni 1,775.6 zilielekezwa katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo (Kielelezo 2.5.2).

Kielelezo 2.5.2: Matumizi ya Serikali Kuu Mwezi Septemba 2025

Shilingi bilioni

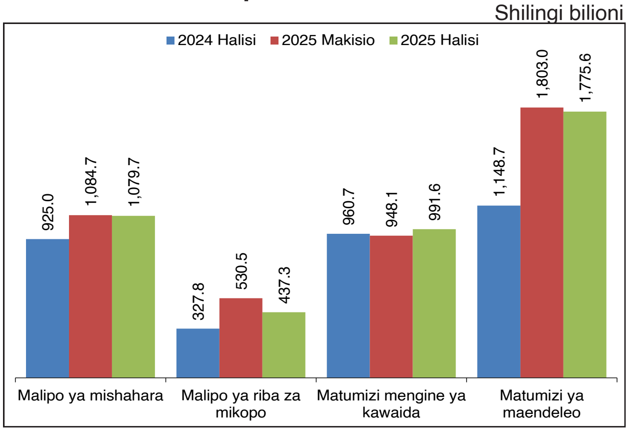

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: Takwimu halisi za mwaka 2025 ni za awali

2.6 Mwenendo wa Deni la Taifa

Deni la Taifa (likijumuisha deni la Serikali la ndani na la nje, na deni la nje la sekta binafsi) lilifikia dola za Marekani milioni 51,870.3 mwishoni mwa mwezi Novemba 2025, sawa na ongezeko la asilimia 0.4 ikilinganishwa na deni lililofikiwa mwishoni mwa Oktoba 2025. Kati ya kiasi hicho, asilimia 69.7 ilikuwa ni deni la nje.

Deni la nje

Deni la nje (linalojumuisha deni la Serikali na la sekta binafsi) liliongezeka kwa asilimia 0.3 mwishoni mwa mwezi Novemba 2025 kutoka mwezi uliotangulia, na kufikia dola za Marekani milioni 36,127.8. Katika kiasi hicho, asilimia 80.5 ilikuwa deni la nje la Serikali, huku sehemu iliyobaki ikiwa ni deni la nje la sekta binafsi (Jedwali 2.6.1).

Mikopo iliyopokelewa kutoka nje ya nchi kwa mwezi Novemba 2025 ilikuwa dola za Marekani milioni 200.4, ambapo sehemu kubwa ilielekezwa Serikali Kuu. Aidha, kiasi cha dola za Marekani milioni 109.0 kilitumika kulipia deni la nje, ambapo dola za Marekani milioni 75.4 zilitumika kufanya malipo ya deni la msingi na kiasi cha dola za Marekani milioni 33.6 ni malipo ya riba.

Mchanganuo wa deni la nje kwa aina ya wakopeshaji umeonesha kuwa, Mashirika ya Fedha ya Kimataifa yaliendelea kuwa wakopeshaji wakuu kwa asilimia 56.5, yakifuatiwa na wakopeshaji wa kibiashara (Jedwali 2.6.2). Aidha, mikopo iliyotumika kwa ajili ya urari wa malipo ya nje, na utekelezaji wa bajeti (BOP and budget support) iliongoza kwa asilimia 22.5 ikifuatiwa na mikopo iliyoelekezwa kwenye shughuli za usafirishaji na mawasiliano. Dola ya Marekani iliendelea kuwa sarafu kuu ya deni la nje kwa asilimia 66.8 ya deni, ikifuatiwa na sarafu ya Umoja wa Ulaya (Jedwali 2.6.3 na 2.6.4).

Jedwali 2.6.1: Mchanganuo wa Deni la Nje kwa Kundi la Wakopaji

Dola za Marekani Milioni

Mkopeshaji	Nov-24 Kiasi	Nov-24 Mchango (%)	Okt-25^{r} Kiasi	Okt-25^{r} Mchango (%)	Nov-25^{p} Kiasi	Nov-25^{p} Mchango (%)
Mashirika ya fedha ya kimataifa	18,104.8	57.1	20,406.4	56.6	20,427.2	56.5
Deni ambalo halijalipwa	18,073.5	57.0	20,359.7	56.5	20,380.1	56.4
Malimbikizo ya riba	31.3	0.1	46.7	0.1	47.1	0.1
Nchi washirika wa maendeleo	1,207.3	3.8	1,526.5	4.2	1,507.3	4.2
Deni ambalo halijalipwa	1,129.9	3.6	1,447.8	4.0	1,428.3	4.0
Malimbikizo ya riba	77.4	0.2	78.7	0.2	79.0	0.2
Benki za kimataifa za biashara	11,230.3	35.4	13,018.4	36.1	13,119.8	36.3
Deni ambalo halijalipwa	10,919.1	34.4	12,524.0	34.8	12,592.4	34.9
Malimbikizo ya riba	311.3	1.0	494.4	1.4	527.4	1.5
Mikopo ya mauzo ya nje	1,156.7	3.6	1,082.5	3.0	1,073.4	3.0
Deni ambalo halijalipwa	993.7	3.1	890.0	2.5	878.0	2.4
Malimbikizo ya riba	163.0	0.5	192.5	0.5	195.4	0.5
Jumla ya deni la nje	31,699.1	100.0	36,033.7	100.0	36,127.8	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: r inamaanisha takwimu zilizorekebishwa; p, takwimu za awali; na TANESCO, ATCL, TRC, TPA, TFC na DAWASA hazina deni la nje ambalo halijalipwa

Jedwali 2.6.2: Mchanganuo wa Deni la Nje kwa Kundi la Wakopeshaji

Dola za Marekani Milioni

Mkopeshaji	Nov-24 Kiasi	Nov-24 Mchango (%)	Okt-25^{r} Kiasi	Okt-25^{r} Mchango (%)	Nov-25^{p} Kiasi	Nov-25^{p} Mchango (%)
Mashirika ya fedha ya kimataifa	18,104.8	57.1	20,406.4	56.6	20,427.2	56.5
Deni ambalo halijalipwa	18,073.5	57.0	20,359.7	56.5	20,380.1	56.4
Malimbikizo ya riba	31.3	0.1	46.7	0.1	47.1	0.1
Nchi washirika wa maendeleo	1,207.3	3.8	1,526.5	4.2	1,507.3	4.2
Deni ambalo halijalipwa	1,129.9	3.6	1,447.8	4.0	1,428.3	4.0
Malimbikizo ya riba	77.4	0.2	78.7	0.2	79.0	0.2
Benki za kimataifa za biashara	11,230.3	35.4	13,018.4	36.1	13,119.8	36.3
Deni ambalo halijalipwa	10,919.1	34.4	12,524.0	34.8	12,592.4	34.9
Malimbikizo ya riba	311.3	1.0	494.4	1.4	527.4	1.5
Mikopo ya mauzo ya nje	1,156.7	3.6	1,082.5	3.0	1,073.4	3.0
Deni ambalo halijalipwa	993.7	3.1	890.0	2.5	878.0	2.4
Malimbikizo ya riba	163.0	0.5	192.5	0.5	195.4	0.5
Jumla ya deni la nje	31,699.1	100.0	36,033.7	100.0	36,127.8	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha, na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: r inamaanisha takwimu zilizorekebishwa; na p, takwimu za awali

Jedwali 2.6.3: Mchanganuo wa Deni la Nje kwa Aina ya Matumizi, kwa Asilimia

Shughuli ya uchumi	Nov-24	Okt-25^{r}	Nov-25^{p}
Urari wa malipo yote ya nje, na bajeti (BOP and budget support)	19.1	22.6	22.5
Usafirishaji na mawasiliano	21.6	21.3	21.5
Kilimo	4.9	5.1	5.3
Nishati na madini	13.4	12.3	12.2
Viwanda	3.5	3.8	3.8
Huduma za jamii na elimu	20.4	19.1	19.0
Fedha na bima	4.7	4.2	4.2
Utalii	1.6	1.7	1.7
Mali isiyohamishika na ujenzi	5.0	5.0	5.0
Mengineyo	5.6	4.7	4.7
Jumla	100.0	100.0	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha, na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: r inamaanisha takwimu zilizorekebishwa; p, takwimu za awali.

Jendwali 2.6.4: Mchanganuo wa Deni la Nje kwa Aina ya Sarafu, kwa Asilimia

Sarafu	Nov-24	Okt-25^{r}	Nov-25^{p}
Dola ya Marekani	67.1	66.7	66.8
Sarafu ya umoja wa Ulaya (Euro)	16.6	17.3	17.3
Yuan ya China	6.3	6.3	6.3
Sarafu nyinginezo	10.0	9.6	9.6
Jumla	100.0	100.0	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha, na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: r inamaanisha takwimu zilizobadilishwa; na p, takwimu za awali

Deni la Ndani

Deni la ndani la Serikali lilikuwa shilingi bilioni 38,361.3 mwishoni mwa mwezi Novemba 2025, sawa na ongezeko la asilimia 0.2 ikilinganishwa na mwezi uliotangulia (Kielelezo 2.6.1). Sehemu kubwa ya deni la ndani la Serikali imeendelea kuwa dhamana za muda mrefu, wakati benki za biashara, na mifuko ya hifadhi za jamii, zikiendelea kuwa wadai wakuu (Jedwali 2.6.5 na 2.6.6).

Kielelezo 2.6.1: Deni la Ndani la Serikali Kuu

Shilingi Bilioni

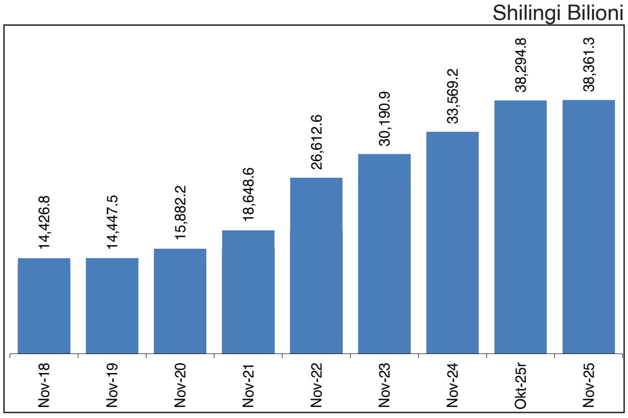

Chanzo: Wizara ya Fedha
Tanbihi: r inamaanisha takwimu zilizobadilishwa.

Jedwali 2.6.5: Deni la Ndani la Serikali Kuu kwa Vyanzo vya Mikopo

Shilingi Bilioni

	Nov-24		Okt-25^{r}		Nov-25^{p}	
	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)
Dhamana za serikali	28,459.2	84.8	32,801.7	85.7	32,976.5	86.0
Dhamana za serikali za muda mfupi	2,027.4	6.0	2,079.5	5.4	2,082.5	5.4
Hisa za serikali	187.1	0.6	135.7	0.4	135.7	0.4
Dhamana za serikali za muda mrefu	26,244.7	78.2	30,586.4	79.9	30,758.2	80.2
Vyeti vya ushuru	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0
Deni lisilo na dhamana	5,110.0	15.2	5,493.1	14.3	5,384.8	14.0
Madeni mengine*	18.4	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Bakaa hasi	5,091.6	15.2	5,493.1	14.3	5,384.8	14.0
Deni la ndani (ukiondoa karatasi za ukwasi)	33,569.2	100.0	38,294.8	100.0	38,361.3	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: p inamaanisha takwimu za awali; na madeni mengine ya najumuisha mkopo wa biashara na marejesho ya kodi ya ushuru

Jedwali 2.6.6: Deni la ndani la Serikali Kuu kwa Kundi la Wakopeshaji

Shilingi Bilioni

	Nov-24		Okt-25^{r}		Nov-25^{p}	
Mkopeshaji	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)
Benki za biashara	9,679.6	28.8	10,899.8	28.5	11,046.1	28.8
Benki Kuu ya Tanzania	7,051.7	21.0	7,301.8	19.1	7,193.5	18.8
Mifuko ya hifadhi ya jamii	9,015.3	26.9	10,248.3	26.8	10,276.8	26.8
Kampuni za bima	1,921.8	5.7	2,020.0	5.3	2,008.8	5.2
Mifuko maalumu ya Benki Kuu	460.4	1.4	749.5	2.0	749.8	2.0
Wengine	5,440.4	16.2	7,075.4	18.5	7,086.3	18.5
Deni la ndani (ukiondoa karatasi za ukwasi)	33,569.2	100.0	38,294.8	100.0	38,361.3	100.0

Chanzo: Wizara ya Fedha na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: p, takwimu za awali; na “wengine” inajumuisha taasisi za umma, kampuni, watu binafsi, na na wawekezaji wasio wakazi

Katika mwezi Novemba 2025, Serikali ilikopa jumla ya shilingi bilioni 442.7 kutoka soko la ndani kupitia utoaji wa dhamana zake, kwa lengo la kufadhili nakisi ya bajeti (Kielelezo 2.6.2). Aidha, malipo ya deni la ndani yalikuwa shilingi bilioni 515.3,

yakijumuisha shilingi bilioni 267.9 kama malipo ya deni la msingi na shilingi bilioni 247.4 malipo ya riba.

Kielelezo 2.6.2: Dhamana za Serikali Zilizotolewa kwa Madhumuni ya Ufadhili wa Bajeti

Shilingi Bilioni

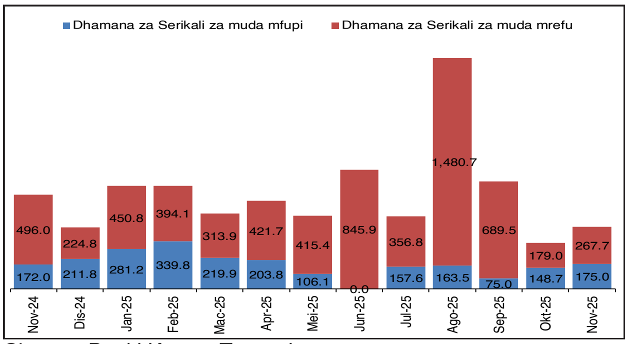

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

2.7 Mwenendo wa Sekta ya Nje

Sekta ya nje imeendelea kuimarika katika mwaka unaoishia Novemba 2025, ambapo nakisi ya urari wa malipo ya kawaida imepungua na kufikia dola za Marekani milioni 1,907.7 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 2,687.9 katika kipindi kama hicho mwaka 2024 (Jedwali 2.7.1). Kuimarika huku kumechangiwa na ongezeko za mauzo ya nje ya bidhaa na huduma ikilinganishwa na uagizaji bidhaa na huduma nje ya nchi.

Akiba ya fedha za kigeni imeendelea kuwa toshelevu, ikifikia dola za Marekani milioni 6,432.9 mwezi Novemba 2025. Kiwango hiki kinatosha kugharamia uagizaji wa bidhaa na huduma kwa muda wa miezi 4.9 ambayo ni juu ya lengo la kitaifa na Jumuiya ya Afrika Mashariki la angalau miezi 4 (Chart 2.7.1).

Jedwali 2.7.1 Urari wa Biashara ya Bidhaa, Huduma na Uhamisho Mali

Dola za Marekani Milioni

	Nov-24		Okt-25r		Nov-25P	
	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)	Kiasi	Mchango (%)
Dhamana za serikali	28,459.2	84.8	32,801.7	85.7	32,976.5	86.0
Dhamana za serikali za muda mfupi	2,027.4	6.0	2,079.5	5.4	2,082.5	5.4
Hisa za serikali	187.1	0.6	135.7	0.4	135.7	0.4
Dhamana za serikali za muda mrefu	26,244.7	78.2	30,586.4	79.9	30,758.2	80.2
Vyeti vya ushuru	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0
Deni lisilo na dhamana	5,110.0	15.2	5,493.1	14.3	5,384.8	14.0
Madeni mengine*	18.4	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Bakaa hasi	5,091.6	15.2	5,493.1	14.3	5,384.8	14.0
Deni la ndani (ukiondoa karatasi za ukwasi)	33,569.2	100.0	38,294.8	100.0	38,361.3	100.0

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: a- inamaanisha takwimu za awali *Zinajumuisha marekebisho ya mauzo nje ya nchi ambayo hayajarekodiwa kikamilifu

Kielelezo 2.7.1 Akiba ya Fedha za Kigeni

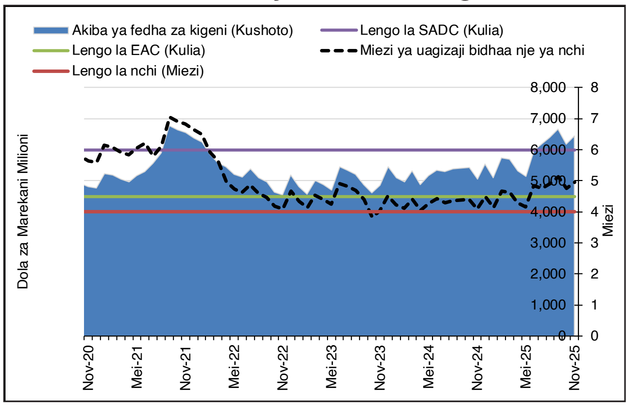

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania
Tanbihi: LHS Inaashiria skeli ya mhimili wa kushoto; RHS, Inaashiria skeli ya mhimili wa kulia

Mauzo ya Nje

Mauzo ya bidhaa na huduma yaliongezeka kwa asilimia 13.1 na kufikia dola za Marekani milioni 17,561.5 kwa mwaka unaoishia Novemba 2025, ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 15,521.1 katika kipindi kama hicho mwaka 2024. Ongezeko hili lilichangiwa zaidi na mauzo ya dhahabu, huduma za utalii, usafirishaji na bidhaa asilia, hususan tumbaku na korosho.

Mauzo ya bidhaa yaliongezeka hadi dola za Marekani milioni 10,172 katika mwaka unaoishia Novemba 2025, kutoka dola za Marekani milioni 8,760 katika kipindi kama hicho mwaka 2024 . Ongezeko hili lilitokana zaidi na mauzo ya dhahabu, bidhaa za viwandani, tumbaku, korosho na kahawa(Kielelezo 2.7.2). Mathalani, thamani ya mauzo ya dhahabu iliongezeka kwa asilimia 42.1 hadi dola za Marekani milioni 4,719.8, kuliko changiwa na ongezeko la bei katika soko la dunia pamoja na uzalishaji nchini.

Mauzo ya bidhaa asilia yalifikia dola za Marekani milioni 1,391.7 sawa na asilimia 3.1. Ongezeko hili lilichangiwa zaidi na mauzo ya tumbaku kutokana na kuongezeka kwa uzalishaji na bei. Vilevile, mauzo ya nafaka yaliongezeka kwa asilimia 15.1 na kufikia dola za Marekani milioni 286.1, yakichangiwa zaidi na mauzo ya mahindi na mchele. Kwa mwezi Novemba 2025, mauzo ya bidhaa yalifikia dola za Marekani milioni 1,098.5 ikiwa ni zaidi ya dola za Marekani milioni 1,032.4 mwezi Novemba 2024, yakichangiwa zaidi na

mauzo ya dhahabu, bidhaa za viwandani na tumbaku.

Kielelezo 2.7.2: Mauzo ya Nje ya Bidhaa na Huduma

Dola za Marekani Milioni

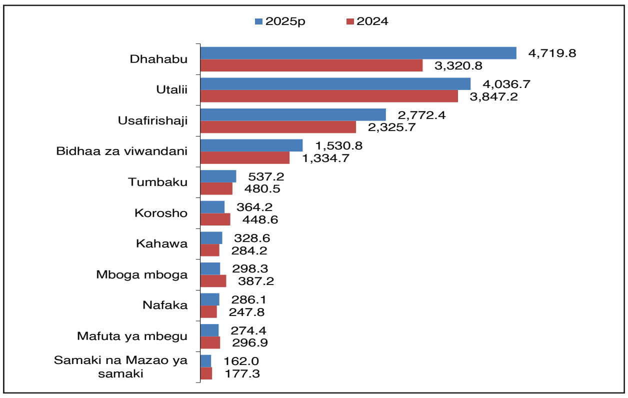

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania

Tanbihi: p- inamaanisha takwimu za awali

Katika kipindi cha mwaka unaoishia Novemba 2025, mapato ya huduma yaliongezeka kwa asilimia 9.3 na kufikia dola za Marekani milioni 7,387.5, ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 6,761.2 katika kipindi kama hicho mwaka 2024. Ongezeko hili lilichangiwa zaidi na mapato ya utalii na usafirishaji, ambapo, mapato ya utalii yalitokana na ongezeko la idadi ya watalii kutoka 2,106,870 mwaka unaoishia Novemba 2024 hadi 2,315,478 mwaka unaoishia Novemba 2025, sawa na ongezeko la asilimia 9.9. Mapato ya usafirishaji yaliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 2,772.4 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 2,325.7 katika kipindi kama hicho mwaka 2024, yakichangiwa zaidi na gharama za usafirishaji wa bidhaa kwenda na kutoka nchi jirani (Kielelezo 2.7.3). Katika kipindi kinachoishia Novemba 2025, bidhaa zilizosafirishwa kupitia Tanzania (Transit goods) ziliongezeka kwa asilimia 37.3 ikilinganishwa na kipindi kama hicho mwaka 2024. Kwa mwezi Novemba 2025, mapato ya huduma yalikuwa dola za Marekani milioni 593.9 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 589.7 mwezi Novemba 2024.

Kielelezo 2.7.3: Mapato ya Huduma kwa Sekta

Dola za Marekani Milioni

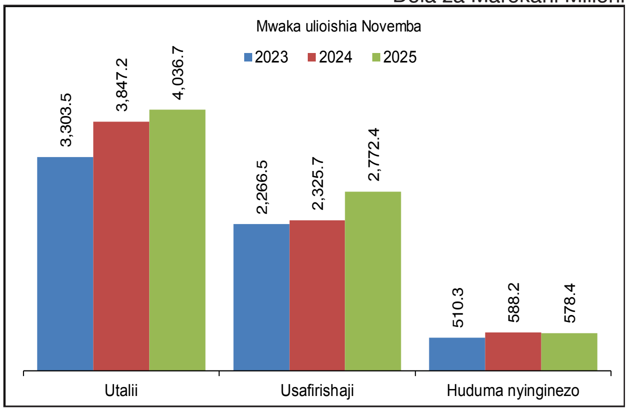

Chanzo: Ukokotoaji wa Benki Kuu ya Tanzania

Tanbihi: Huduma nyinginezo zinajumuisha ujenzi, bima, huduma za fedha, mawasiliano ya simu, komputa na taarifa, ada za matumizi ya mali miliki ya kiakili, huduma za serikali, huduma binafsi, na huduma nyingine za kibiashara.

Uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje

Uagizaji wa bidhaa na huduma ulifikia dola za Marekani milioni 17,757.1 katika kipindi cha mwaka unaoishia Novemba 2025 kutoka dola za Marekani milioni 16,863.9 zilizorekodiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2024. Bidhaa za viwandani, mashine na mitambo, vifaa vya usafirishaji viwandani, na gharama za usafirishaji bidhaa zilizoagizwa ndio vilichangia zaidi ongezeko hili. Hata hivyo, katika kipindi husika, uagizaji wa bidhaa za mafuta ya petroli, ulipungua kwa asilimia 7.1 na kufikia dola za Marekani milioni 2,396.4, sambamba na kupungua kwa bei ya mafuta ghafi katika soko la dunia. Kwa mwezi, uagizaji wa bidhaa ulipungua hadi dola za Marekani milioni 1,257.4 Novemba 2025 kutoka dola za Marekani milioni 1,317 mwezi Novemba 2024.

Kielelezo 2.7.4: Uagizaji wa Bidhaa na Huduma

Dola za Marekani Milioni

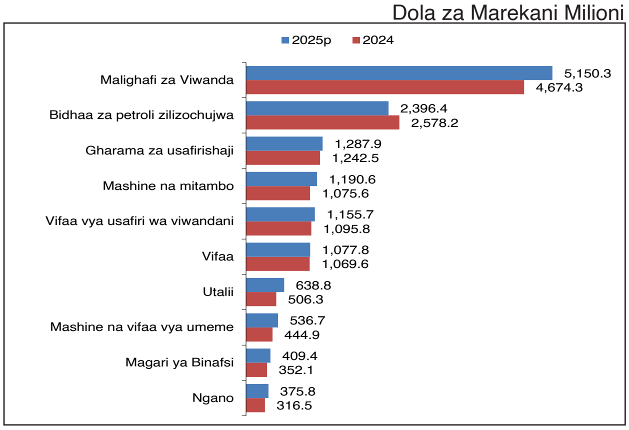

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na Uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania

Tanbihi p inamaanisha takwimu za awali.

Katika kipindi cha mwaka unaoishia Novemba 2025, malipo ya huduma yaliongezeka kwa asilimia 14.4 na kufikia dola za Marekani milioni 3,114.1 kutoka dola za Marekani milioni 2,722.5 katika kipindi kama hicho mwaka 2024 (Kielelezo 2.7.5). Ongezeko hili lilichangiwa zaidi na gharama za uagizaji bidhaa, sambamba na kuongezeka kwa uagizaji bidhaa nje ya nchi . Kwa mwezi Novemba 2025, malipo ya huduma yalikuwa dola za Marekani milioni 270.9 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 267.7 mwezi Novemba 2024.

Kielelezo 2.7.5: Malipo ya Huduma

Dola za Marekani Milioni

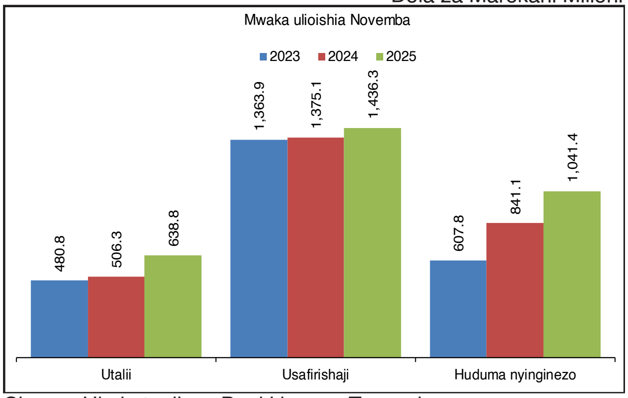

Chanzo:Ukokotoaji wa Benki kuu ya Tanzania
Tanbihi:Huduma nyingine zinajumuisha ujenzi, bima, huduma za kifedha, mawasiliano ya simu, kompyuta na taarifa, ada za matumizi ya mali miliki ya kiakili,huduma za kiserika li,huduma binafsi, na huduma nyingine za kibiashara.

Nakisi ya urari wa mapato ya vitega uchumi iliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 2,100.4 kwa mwaka unaoishia Novemba 2025, ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 1,864.3 katika kipindi kama hicho mwaka 2024. Ongezeko hili lilitokana zaidi na malipo ya mapato yatokanayo na umiliki wa mtaji (hisa)na riba. Kwa mwezi Novemba 2025, nakisi ya urari wa malipo ya vitega uchumi yaliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 211.8 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 148.1 mwezi Novemba 2024.

Ziada ya urari wa uhamisho wa mali wa kawaida ilipungua hadi dola za Marekani milioni 388.3 katika mwaka unaoishia Novemba 2025, kutoka dola za Marekani milioni 519.1 katika kipindi kama hicho mwaka 2024. Hali hii ilitokana na kupungua kwa uhamisho wa fedha binafsi. Vilevile, ziada ya urari wa uhamisho wa mali wa kawaida kwa mwezi Novemba 2025 ilipungua hadi dola za Marekani milioni 6.3 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 50 mwezi Novemba 2024, kutokana na kupungua kwa uhamisho wa fedha binafsi.

3.0 Mwenendo wa Uchumi wa Zanzibar

3.1 Mfumuko wa Bei

Mfumuko wa bei wa mwaka ulipungua hadi kufikia asilimia 3.3 kwa mwezi Novemba 2025, ikilinganishwa na asilimia 4.5 katika mwezi kama huo mwaka 2024 (Jedwali 3.1.1 na Kielelezo 3.1.1). Mwenendo huu wa mfumuko wa bei ulichangiwa na kupungua kwa mfumuko wa bei wa bidhaa za vyakula hadi asilimia 4.5 kutoka asilimia 6.6 iliyorekodiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2024, hali iliyotokana na kuimarika kwa shilingi na upatikanaji wa chakula katika masoko ya ndani (Jedwali 3.1.1).

Mfumuko wa bei wa mwezi ulipungua kwa asilimia 1.0, sawa na kiwango kilichorekodiwa Novemba 2024.

Jedwali 3.1.1: Mwenendo wa Mfumuko wa Bei

Kizio: Julai 2022 =100

Kundi		Mabadiriko kila Mwezi			Mabadiriko kila mwaka		
	Uzito	Nov-24	Okt-25	Nov-25	Nov-24	Okt-25	Nov-25
Vyakula na Vinywaji Visivyo na Kileo	41.9	-1.0	0.7	-2.7	6.5	7.1	5.3
Vinywaji vyenye Vileo, Tumbaku na Madawa ya binadamu	0.2	0.6	-0.2	1.8	25.9	2.1	3.3
Mavazi na Viatu	6.3	0.3	0.3	-0.2	0.6	5.8	5.3
Makazi, Maji, Umeme, Gesi na Nishati Nyingine	25.8	-2.6	-1.0	0.8	4.6	-3.3	0.0
Samani, Vifaa vya Nyumbani na Matengenezo ya Kawaida ya Nyumba	4.8	0.6	-0.2	0.1	2.0	3.2	2.7
Afya	1.3	0.0	-0.1	0.7	-2.4	1.5	2.1
Uchukuzi	9.1	-0.5	-0.3	0.4	-0.3	2.4	3.4
Taarifa na mawasiliano	4.2	1.6	-0.4	0.0	3.3	2.3	0.7
Burudani, Michezo na Utamaduni	1.1	0.0	-0.5	0.7	3.8	5.7	6.4
Elimu	1.6	2.2	-0.6	-0.2	2.8	3.1	0.8
Huduma za Migahawa na Malazi	1.4	0.0	0.3	0.0	15.7	1.9	1.9
Bima na Huduma za Fedha	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Huduma binafsi, Ulinzi wa Kijamii na Bidhaa na Huduma Mbalimbali	1.7	0.5	-0.4	-0.3	0.8	5.4	4.5
Mfumuko wa bei wa jumla	100.0	-1.0	0.1	-1.0	4.5	3.4	3.3
Mfumuko wa bei wa bidhaa za chakula	40.5	-1.1	0.6	-2.8	6.6	6.4	4.5
Mfumuko wa bei wa bidhaa zisizo za chakula	59.5	-1.0	-0.4	0.4	3.0	1.0	2.4

Chanzo: Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali, Zanzibar

Kielelezo 3.1.1: Mwenendo wa Mfumuko wa Bei

Asilimia

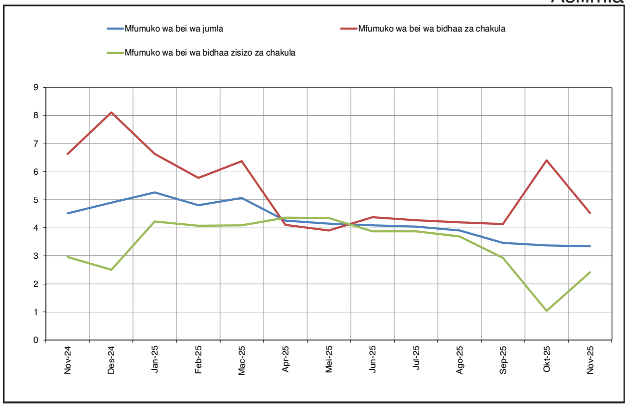

Chanzo: Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali, Zanzibar

3.2 Bajeti ya Serikali

Mwezi Novemba 2025, mapato ya ndani na misaada yalifikia shilingi bilioni 191.5, sawa na asilimia 99.3 ya lengo. Kati ya kiasi hicho, mapato ya ndani yalikuwa shilingi bilioni 178.9 na kiasi kilichobaki kilikua ni misaada. Mapato yanayotokana na kodi yalifikia shilingi bilioni 155.5, sawa na asilimia 98.8 ya lengo, hali iliyochangiwa zaidi na kuimarika kwa ulipaji kodi na kuongezeka kwa ufanisi wa usimamizi wa kodi.

Mapato yasiyo ya kodi yalifikia shilingi bilioni 23.4,sawa na asilimia 116.3 ya lengo (Kielelezo 3.2.1).

Kielelezo 3.2.1: Mapato ya Serikali

Shilingi Bilioni

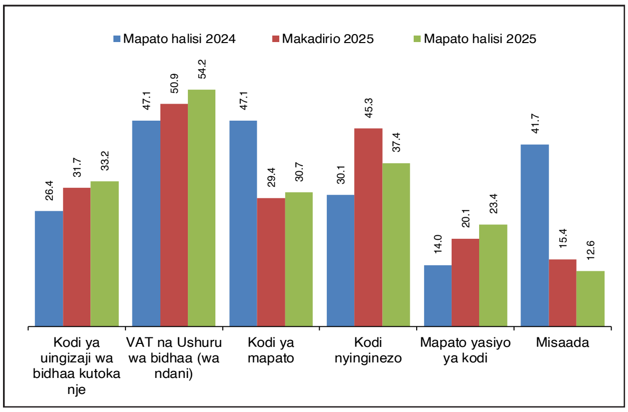

Chanzo: Ofisi ya Rais, Fedha na Mipango, Zanzibar

Tanbihi: Kodi nyingine zinahusisha tozo za hoteli, tozo za wasin dikiza wageni, stampu za tozo, tozo za huduma za viwanja vya ndege na bandari, tozo za maendeleo ya barabara na petroli

Katika mwezi Novemba 2025, matumizi ya Serikali yalifikia shilingi bilioni 286.6. Kati ya kiasi hicho, matumizi ya kawaida yalifikia shilingi bilioni 153.6, huku matumizi ya maendeleo yakifikia shilingi bilioni 133. Asilimia 95.9 ya matumizi ya maendeleo yalitokana na vyanzo vya ndani vya mapato. Mikopo kutoka vyanzo vya ndani vya mapato vilitumika kujaza upungufu wa jumla ya shilingi 95.1 (Kielelezo 3.2.2).

Kielelezo 3.2.2: Matumizi ya Serikali

Shilingi Bilioni

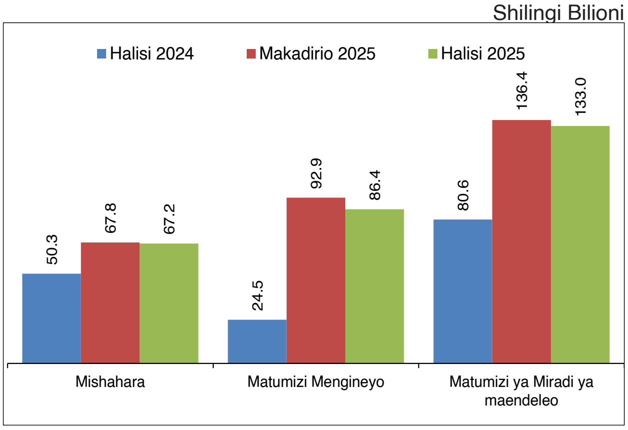

Chanzo:Ofisi ya Rais, Fedha na Mipango, Zanzibar

Tanbihi: Matumizi mengine yanahusisha uhamisho wa fedha, malipo ya riba ya deni la ndani, huduma za mfuko mkuu wa serikali na tozo zingine.

3.3 Mwenendo wa Sekta ya Nje

Urari wa malipo ya kawaida

Urari wa Malipo ya kawaida uliongezeka kwa asilimia 11.3 hadi kufikia dola za Marekani milioni 742.1 mwaka ulioishia Novemba 2025, ikilinganishwa na kipindi kama hicho mwaka uliopita. Ongezeko hili limechangiwa zaidi na mapato ya huduma, hususan huduma za utalii (Jedwali 3.3.1).

Jedwali 3.3.1: Urari wa Malipo

Dola za Marekani Milioni

Maelezo	Nov-24	Okt-25[r]	Nov-25[P]	Mwaka unaoishia Novemba 2024	Mwaka unaoishia Novemba 2025[p]	Ongezeko/ Upungufu (Asilimia)
Urari wa bidhaa (Halisi)	-42.0	-33.1	-54.3	-427.3	-722.8	69.2
Zilizouzwa nje	4.1	7.8	4.9	58.0	60.5	4.2
zilizonunuliwa kutoka nje	46.1	40.9	59.3	485.3	783.3	61.4
Urari wa huduma (halisi)	102.3	136.6	109.9	1,075.7	1,438.8	33.8
Mapato	111.3	144.0	120.9	1,170.7	1,541.5	31.7
Malipo	9.0	7.4	11.0	95.0	102.7	8.1
Urari wa bidhaa na huduma (halisi)	60.3	103.4	55.6	648.4	715.9	10.4
Bidhaa na huduma zilizouzwa nje	115.5	151.8	125.9	1,228.8	1,602.0	30.4
Bidhaa na huduma zilizonunuliwa kutoka nje	55.2	48.4	70.2	580.4	886.1	52.7
Urari wa mapato ya msingi (halisi)	1.5	1.5	0.8	16.2	23.1	42.3
Yaliyoingia	2.2	2.2	0.9	23.7	31.4	32.9
Yaliyotoka	0.7	0.7	0.1	7.4	8.4	12.3
Urari wa uhamishaji Mali (halisi)	0.2	0.2	0.1	2.1	3.1	45.9
Iliyoingia	0.4	0.4	0.1	3.9	5.2	32.8
Iliyotoka	0.2	0.2	0.0	1.8	2.1	17.5
Urari wa Bidhaa,huduma na uhamishaji mali	62.0	105.2	56.5	666.7	742.1	11.3

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania, benki na uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

Tanbihi: p inaashiria Takwimu za awali; fob, ‘freight on board’.

Uuzaji wa Bidhaa Nje

Mauzo ya bidhaa na huduma nje ya nchi yaliongezeka kwa asilimia 30.4 hadi kufikia dola za Marekani milioni 1,602.0 ikilinganishwa na kiasi kilichorekodiwa katika mwaka ulioishia Novemba 2024 (Jedwali 3.3.1). Mapato ya huduma yameendelea kuimarika yakichochewa na ongezeko la mapato ya huduma za utalii kwa asilimia 26.9 na kufikia watalii 908,049 katika mwaka ulioishia Novemba 2025.

Mauzo ya karafuu nje ya nchi yameongezeka kwa asilimia 25.1 na kufikia Dola za Marekani milioni 23.7 ikilinganishwa na kiasi kilichorekodiwa mwaka 2024, ongezeko hili linatokana na mabadiliko ya uzalishaji unaohusiana na mzunguko wa uvunaji wa karafuu (Jedwali 3.3.2).

Kwa ulinganifu wa kila mwezi, mauzo ya bidhaa na huduma nje ya nchi yaliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 125.9 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 115.5 zilizorekodiwa Novemba 2024.

Jedwali 3.3.2: Uuzaji wa Bidhaa

Dola za Marekani Milioni

Maelezo	Uniti	Nov-24	Okt-25	Nov-25^P	Mwaka unaoishia Novemba 2024	Mwaka unaoishia Novemba 2025^p	Ongezeko/Upungufu (Asilimia)
Mauzo ya nje ya bidhaa za asili							
Karafuu							
Thamani	000' ya USD	238.5	3,843.8	2,741.8	18,911.5	23,654.4	25.1
Kiasi	000' kwa Tani	0.2	0.6	0.4	3.0	3.7	22.2
Bei kwa Unit	USD/Tani	1,377.7	6,922.5	6,751.1	6,319.8	6,467.4	2.3
Mauzo ya nje ya bidhaa zisizo za asili							
Mwani							
Thamani	000' ya USD	454.5	146.2	149.0	4,739.4	4,747.7	0.2
Kiasi	000' kwa Tani	0.8	0.3	0.3	8.0	8.3	3.3
Bei kwa Unit	USD/Tani	547.2	577.2	524.9	590.7	572.8	-3.0
Bidhaa za Viwandani	000' ya USD	2,722.1	590.7	992.3	21,855.3	20,635.0	-5.6
Bidhaa za samaki	000' ya USD	93.7	45.4	38.2	2,136.9	1,532.0	-28.3
Mauzo ya nje ya nchini kwa bidhaa nyingine	000' ya USD	634.8	314.1	542.6	10,395.2	9,912.4	-4.6
Jumla Ndogo	000' ya USD	3,905.2	1,096.4	1,722.1	39,126.8	36,827.2	-5.9
Jumla Kuu	USD ('000')	4,143.6	4,940.2	4,463.9	58,038.3	60,481.6	4.2

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.

Uagizaji wa Bidhaa Kutoka Nje

Uagizaji wa bidhaa na huduma uliongezeka kwa asilimia 52.7 hadi dola za Marekani milioni 886.1 katika mwaka ulioishia Novemba 2025, ikilinganishwa na kiasi kilichorekodiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2024 (Jedwali 3.3.1). Matokeo haya yalichangiwa zaidi na kuongezeka kwa uagizaji wa bidhaa mitaji, bidhaa za kati, na bidhaa za matumizi.

Uagizaji wa bidhaa za mitaji uliongezeka kwa asilimia 87.3 hadi kufikia dola za Marekani milioni 103.9 kutokana na kuongezeka kwa uagizaji wa mitambo na mashine mbalimbali. Vilevile, kwa bidhaa za kati, ongezeko lilitokana na uagizaji wa bidhaa za viwandani. Kwa upande wa bidhaa za matumizi ya mwisho, ongezeko lilitokana zaidi na kuongezeka kwa uagizaji wa vifaa vya usafiri visivyo vya viwandani. (Jedwali 3.3.3).

Kwa ulinganifu wa kila mwezi, uagizaji wa bidhaa na huduma uliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 70.2 kutoka dola za Marekani milioni 55.1 zilizorekodiwa Novemba 2024.

Jedwali 3.3.3: Uagizaji wa Bidhaa

Dola za Marekani Milioni

Maelezo	Nov-24	Okt-25	Nov-25^P	Mwaka unaoishia Oktoba 2024	Mwaka unaoishia Oktoba 2025^p	Ongezeko/Upungufu (Asilimia)
Bidhaa za Mtaji	7.3	9.1	10.2	55.5	103.9	87.3
Mitambo na vifaa vya kimitambo	4.1	3.2	4.1	20.0	40.1	---
Vifaa vya usafirishaji Kiwandani	1.8	1.1	1.0	18.5	24.1	30.2
Mashine na Vifaa vya Umeme	1.1	2.7	4.5	11.1	26.3	---
Bidhaa nyingine za mtaji	0.3	2.1	0.6	5.9	13.3	---
Bidhaa za uzalishaji wa kati	32.5	23.0	38.0	364.2	566.4	55.5
Vifaa vya viwandani	8.0	14.5	13.3	95.3	198.9	---
Ambazo ni chuma na bidhaa zinazotokana navyo	1.5	3.0	1.8	23.4	41.3	76.5
Plastiki na bidhaa zake	0.8	2.0	2.2	5.0	14.0	---
Mbolea	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-23.9
Nishati na mafuta	12.7	0.9	14.1	169.7	202.1	19.1
ambazo ni bidhaa safi za mafuta	12.7	0.9	14.1	168.0	201.2	19.8
Vifaa	1.3	3.4	4.4	14.2	30.9	---
Chakula na Vinywaji kwa Matumizi ya Viwandani	3.5	3.2	5.0	64.0	109.9	71.6
ambazo ni nafaka ya ngano	0.0	0.0	3.4	22.1	35.3	60.2
Mafuta ya kula	2.3	0.9	1.3	26.6	48.9	83.7
Sukari kwa Matumizi ya Viwandani	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	59.2
Magari ya matumizi ya nyumbani	7.0	1.1	1.1	21.1	24.6	16.9
Bidhaa za Matumizi ya Mwisho	6.4	8.8	11.0	65.6	113.1	72.3
Chakula na vinywaji vinavyotumika hasa kwa matumizi ya nyumbani	1.7	1.2	2.1	16.0	23.8	48.7
Vifaa vya Usafirishaji Visivyo vya Viwandani	0.3	0.4	0.2	2.0	3.5	71.6
ambazo ni pikipiki na baiskeli zilizowekwa na mota ndogo ya ziada	0.1	0.1	0.1	0.8	1.3	63.6
Bidhaa nyingine za matumizi ya mwisho	4.4	7.1	8.7	47.5	85.7	80.5
ambazo ni bidhaa za dawa	0.5	0.1	0.1	3.3	5.3	62.4
Dawa za kuua wadudu na bidhaa zinazofanana	0.0	0.1	0.1	0.5	0.7	43.9
Sabuni na dawa za kusafisha	0.3	0.2	1.1	3.8	7.4	93.1
Vitambaa na Mavazi	0.5	0.8	0.6	5.7	8.8	52.8
Viatu na bidhaa nyingine	0.2	0.4	0.3	2.4	4.3	82.1
Karatasi na bidhaa zake	0.2	0.1	0.1	2.4	2.9	20.7
Jumla (f.o.b)	46.1	40.9	59.3	485.3	783.3	61.4

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na uchambuzi wa Benki Kuu ya Tanzania.
Tanbihi: p inaashiria takwimu za awali; “---“, badiliko linalozidi asi limia 100; f.o.b Mzigo ndani ya chombo

VIAMBATISHO

Jedwali A1: Viashiria vya Kiuchumi

		2020	2021	2022	2023[r]	2024[p]
Ukuaji wa Pato la Taifa na Mfumuko wa bei						
1.1 Ukuaji wa Pato la Taifa kwa Bei za Miaka Husika	Asilimia	8.1	7.4	9.4	10.5	9.6
1.2 Ukuaji halisi wa Pato la Taifa	Asilimia	4.5	4.8	4.7	5.1	5.5
1.3 Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za miaka inayohusika	'000' Sh.	2,597.7	2,705.4	2,854.1	3,058.8	na
1.4 Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za miaka inayohusika	Dola ya Marekani	1,132.3	1,177.4	1,239.3	1,284.1	na
1.5 Kasi ya Upandaji Bei	Asilimia	3.3	3.7	4.3	3.8	3.1
1.6 Uwiano wa Akiba kwa Pato halisi la Taifa (net national disposable income)	Asilimia	16.5	17.3	19.7	21.9	na
Takwimu za Kifedha na Riba						
2.1 Ukuaji wa Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	Asilimia	5.7	15.5	11.6	14.1	11.1
2.2 Ukuaji wa Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2)	Asilimia	8.2	17.6	12.1	11.9	9.2
2.3 Ukuaji wa Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	Asilimia	7.5	23.1	7.5	8.7	11.2
2.4 Ukuaji Fedha ya msingi (M0)	Asilimia	-4.0	17.3	15.8	3.7	19.1
2.5 Ukuaji wa Mikopo kwa Sekta Binafsi	Asilimia	3.1	10.0	22.5	17.3	12.4
2.6 Uwiano wa Mikopo kwa Sekta Binafsi kwa pato la taifa[1]	Asilimia	14.0	14.3	16.0	17.0	17.4
2.7 Uwiano wa Mikopo kwa sekta binafsi kwa mikopo yote	Asilimia	77.7	74.4	72.9	73.9	75.9
2.8 Riba za Amana za miezi 12	Asilimia	8.3	8.3	8.5	8.7	9.2
2.9 Riba za dhamana za serikali kwa ujumla	Asilimia	4.4	4.8	4.7	7.3	10.7
2.10 Riba ya mikopo ya muda mrefu hadi miaka mitano (3-5 years)	Asilimia	16.2	16.0	15.7	15.6	15.3
Mizania ya Malipo na Nchi za Nje						
3.1 Bidhaa Zilizouzwa Nje	Dola Millioni	6,371.7	6,756.2	7,223.8	7,696.6	9,121.6
3.2 Bidhaa Zilizoagizwa kutoka Nje ya Nchi	Dola Millioni	-7,831.7	-10,003.4	-14,208.7	-13,728.9	-14,278.9
3.3 Urari wa Biashara	Dola Millioni	-1,460.0	-3,247.1	-6,984.9	-6,032.3	-5,157.2
3.4 Urari wa Malipo ya Kawaida	Dola Millioni	-1,458.5	-2,374.3	-5,482.2	-2,960.6	-2,032.0
3.5 Urari wa malipo yote	Dola Millioni	-764.9	1,852.1	-988.4	52.3	80.5
3.6 Akiba ya Fedha za Kigeni	Dola Millioni	4,767.7	6,386.0	5,177.2	5,450.1	5,546.9
3.7 Akiba ya fedha za kigeni (miezi)	Miezi	5.6	6.6	4.7	4.5	4.5
3.8 Kiwango cha kubadili fedha:						
Wastani wa mwaka	Thamani ya Tshs/Dola	2,294.1	2,297.8	2,303.1	2,382.1	2,597.3
Mwisho wa kipindi	Thamani ya Tshs/Dola	2,298.5	2,297.6	2,308.9	2,501.4	2,374.7
		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Mwenendo wa Mapato na Matumizi						
4.1 Uwiano wa mapato ya ndani kwa Pato la Taifa[1]	Asilimia	15.0	13.7	14.9	15.0	15.0
4.2 Uwiano wa misaada kwa Pato la Taifa[1]	Asilimia	0.7	0.5	0.4	0.3	0.3
4.3 Uwiano wa Matumizi ya kawaida kwa Pato la Taifa[1]	Asilimia	10.1	9.9	9.8	11.0	11.0
4.4 Uwiano wa matumizi ya maendeleo kwa Pato la Taifa[1]	Asilimia	7.1	7.8	9.2	7.4	7.4
4.5 Uwiano wa nakisi isiyojumuisha misaada kwa Pato la Taifa[1]	Asilimia	-2.2	-4.0	-4.1	-3.4	-3.4
4.6 Uwiano wa nakisi ya Jumla kwa Pato la Taifa[1,2]	Asilimia	-1.9	-4.0	-3.6	-3.1	-3.1
Deni la nje	Dola Millioni	22,952.7	25,519.3	27,832.5	30,252.7	31,950.9
5.1 Mikopo iliyopokelewa	Dola Millioni	20,958.4	23,250.9	25,392.8	27,889.3	30,416.1
5.2 Riba ambayo haijalipwa	Dola Millioni	1,994.3	2,268.4	2,439.7	2,363.4	1,534.8

Chanzo: Wizara ya Fedha; Benki kuu ya Tanzania; na Mamlaka ya mapato Tanzania

Tanbihi: [1] Imekokotolewa kwa kuzingatia Pato la Taifa kwa bei za miaka husika; [2] inajumuisha misaada, matumizi yaliyochelewa (expenditure float)

n.a - haipatikani, p - ni takwimu za muda

Jedwali A2: Mwenendo wa Mapato na Matumizi ya Serikali – Tanzania Bara

Shilingi Milioni

	Bajeti ya	Julai - Septemba		Septemba-25	
	2025/26	Makadirio	Halisi	Makadirio	Halisi
Mapato ya ndani (yakijumuisha Mamlaka za Serikali za Mitaa)	40,466,131.4	9,198,169.4	9,677,845.3	3,503,879.5	3,718,208.7
Mapato ya Serikali Kuu	38,785,624.7	8,768,964.7	9,263,949.6	3,352,689.0	3,570,397.7
Mapato yatokanayo na kodi	32,175,999.8	7,283,667.5	7,962,010.5	2,804,596.7	3,124,158.0
Ushuru wa forodha	11,562,965.6	2,753,896.1	3,014,378.1	981,506.5	1,051,959.7
Kodi ya bidhaa na huduma	7,016,470.7	1,481,252.5	1,561,962.9	445,073.0	543,935.0
Kodi ya mapato	11,268,555.1	2,502,973.5	2,904,532.0	1,185,385.1	1,354,904.3
Kodi nyingine	2,328,008.4	545,545.4	481,137.4	192,632.0	173,359.0
Mapato yasiyotokana na kodi	6,609,624.9	1,485,297.2	1,301,939.2	548,092.3	446,239.7
Mapato ya Mamlaka za Serikali za Mitaa	1,680,506.8	429,204.7	413,895.6	151,190.6	147,810.9
Jumla ya matumizi[1]	48,774,989.1	12,743,671.1	12,191,059.0	4,366,279.6	4,284,168.4
Matumizi ya kawaida	31,281,255.8	7,618,379.4	7,314,264.8	2,563,302.2	2,508,580.3
Mishahara	13,174,240.5	3,206,538.2	3,223,363.6	1,084,708.6	1,079,654.8
Malipo ya riba za mikopo	6,493,715.4	1,565,226.4	1,242,013.0	530,459.8	437,308.1
Ya ndani	3,697,288.1	959,508.7	800,436.9	238,785.4	270,703.5
Ya nje	2,796,427.3	605,717.7	441,576.0	291,674.4	166,604.5
Matumizi mengine ya kawaida	11,613,299.9	2,846,614.9	2,848,888.2	948,133.9	991,617.4
Matumizi ya maendeleo	17,493,733.4	5,125,291.7	4,876,794.2	1,802,977.3	1,775,588.1
Fedha za ndani	12,117,828.4	4,254,314.1	4,115,312.3	1,370,797.0	1,461,749.1
Fedha za nje	5,375,904.9	870,977.6	761,481.9	432,180.3	313,839.0
Nakisi ya bajeti bila ya misaada	-8,308,857.7	-3,545,501.8	-2,513,213.8	-862,400.0	-565,959.7
Misaada	1,069,884.4	199,997.5	266,562.2	58,854.3	43,035.0
Ya bajeti	113,796.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Ya miradi	846,976.2	177,001.7	250,378.2	51,240.4	35,396.0
Ya kisekta	109,111.9	22,995.8	16,184.0	7,613.9	0.0
Nakisi ya bajeti ikijumuisha misaada	-7,238,973.3	-3,345,504.3	-2,246,651.5	-803,545.7	-522,924.7
Marekebisho (Adjustments to cash and other items (net))	0.0	0.0	-649,319.5	0.0	280,068.3
Balansi ya jumla	-7,238,973.3	-3,345,504.3	-2,246,651.5	-803,545.7	-242,856.5
Ugharamiaji wa nakisi ya bajeti	7,238,973.3	3,345,504.3	2,895,971.0	803,545.7	242,856.5
Ufadhili kutoka nje halisi	4,286,343.5	679,963.4	1,320,618.6	238,216.7	140,031.1
Mikopo	8,595,425.8	1,215,724.1	1,772,575.0	373,326.0	270,804.0
Mikopo ya bajeti	1,627,221.4	0.0	763,792.0	0.0	0.0
Mikopo ya miradi	6,968,204.4	1,215,724.1	1,008,783.0	373,326.0	270,804.0
ambayo: Mikopo ya masharti ya kibiashara	2,629,011.8	544,744.0	513,863.4	0.0	0.0
Mikopo ya kisekta	80,624.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Marejesho ya mitaji ya mikopo ya nje	-4,389,706.5	-535,760.8	-451,956.5	-135,109.3	-130,772.9
Ufadhili wa ndani halisi[2]	2,952,629.8	2,665,540.9	1,575,352.5	565,329.0	102,825.4
Mikopo kutoka benki na vyanzo vingine	2,952,629.8	2,665,540.9	1,855,691.3	565,329.0	102,825.4
Mikopo ya benki	2,466,103.9	2,226,320.7	392,549.9	472,175.7	-176,003.5
Mikopo toka vyanzo vingine (baada ya marejesho ya mitaji ya miko	486,526.0	439,220.3	1,463,141.4	93,153.3	278,828.9
Mikopo ya ndani (rollover)	3,325,556.5	594,926.3	314,587.5	133,950.0	133,950.0
Kulipa mitaji ya mikopo ya ndani	-3,325,556.5	-594,926.3	-594,926.3	-133,950.0	-133,950.0

Chanzo: Wizara ya Fedha

Note: [1] Haijajumuisha marejesho ya mitaji ya mikopo na matumizi yaliyochelewa (expenditure float); [2] Thamani chanya ina maana ya ufadhili, na thamani hasi ina maana ya malipo au ongezeko la amana

Jedwali A3: Tathmini za Amana

Shilingi Bilioni

Kipengere	Sep-24	Nov-24	Des-24	Jan-25	Feb-25	Mac-25	Apr-25	Mei-25	Jun-25	Jul-25	Ago-25	Sep-25	Okt-25	Nov-25
Rasilimali halisi za nje	13,704.3	13,296.5	13,558.2	12,688.5	14,706.2	15,442.1	14,658.6	14,028.1	15,509.5	15,726.1	15,766.0	15,896.7	15,715.4	16,298.6
Rasilimali halisi za nje za Benki Kuu	12,804.0	11,445.5	11,863.4	10,927.2	13,020.1	13,217.7	12,273.9	11,844.6	13,623.0	13,884.0	13,933.2	14,467.3	13,334.3	13,892.1
Rasilimali halisi za nje za mabenki	900.3	1,851.0	1,694.8	1,761.4	1,686.1	2,224.4	2,384.7	2,183.6	1,886.5	1,842.1	1,832.8	1,429.3	2,381.1	2,406.5
Rasilimali halisi za ndani	34,360.2	36,221.2	35,346.8	37,146.0	35,942.2	36,699.8	38,679.1	39,313.4	39,973.8	40,565.0	41,689.9	41,957.4	44,073.3	44,586.4
Madai ya ndani	47,160.9	48,998.9	47,559.0	49,255.1	48,836.1	50,109.3	51,989.3	52,813.1	52,139.4	52,548.3	54,561.2	54,854.2	56,509.3	57,628.4
Madai halisi kwa Serikali Kuu	10,986.7	12,257.1	11,461.6	12,679.0	11,853.4	12,110.0	13,233.5	13,021.1	11,590.4	11,576.1	13,030.4	12,854.4	14,122.4	14,242.9
Mikopo kwa sekta binafsi	36,174.1	36,741.8	36,097.4	36,576.1	36,982.7	37,999.3	38,755.8	39,792.0	40,549.0	40,972.2	41,530.9	41,999.9	42,386.9	43,385.6
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	48,064.6	49,517.7	48,905.0	49,834.5	50,648.4	52,141.9	53,337.7	53,341.5	55,483.3	56,291.1	57,455.9	57,854.0	59,788.6	60,885.1
Fedha zilizo kwenye mzunguko	7,353.5	7,597.1	7,351.6	6,997.7	6,954.5	7,190.0	7,024.1	7,438.9	7,874.8	8,122.1	8,036.4	7,730.8	8,410.1	8,571.4
Amana za hundi	22,280.0	22,617.6	22,454.7	23,353.0	23,777.1	24,483.7	25,351.5	25,031.6	25,988.3	26,155.4	27,442.8	28,352.1	29,032.2	28,992.8
Amana za akiba na muda maalumu	18,431.1	19,303.0	19,098.7	19,483.8	19,916.7	20,468.2	20,962.1	20,871.0	21,620.3	22,013.5	21,976.7	21,771.2	22,346.4	23,320.9
Fedha taslim (M0)	11,133.7	11,859.0	12,024.5	11,670.3	12,078.7	11,793.1	11,878.9	11,800.7	12,451.7	13,423.8	13,537.9	13,717.6	15,068.7	15,162.0
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	48,064.6	49,517.7	48,905.0	49,834.5	50,648.4	52,141.9	53,337.7	53,341.5	55,483.3	56,291.1	57,455.9	57,854.0	59,788.6	60,885.1
Amana za fedha za kigeni (FCD)	12,427.9	12,345.2	11,765.3	12,419.3	12,818.2	13,605.9	13,846.3	13,543.4	13,769.3	13,653.2	13,696.3	13,337.2	13,882.1	14,056.5
Amana za fedha za kigeni (Dola milioni)	*4,575.0*	*4,708.5*	*4,954.3*	*4,995.3*	*4,951.9*	*5,120.7*	*5,169.1*	*5,045.8*	*5,286.6*	*5,369.8*	*5,560.2*	*5,462.9*	*5,662.4*	*5,767.2*
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2)	35,636.6	37,172.5	37,139.7	37,415.2	37,830.2	38,536.0	39,491.4	39,798.1	41,714.0	42,637.9	43,759.6	44,516.8	45,906.5	46,828.5
Amana za akiba na muda maalum zilizo katika shilingi ya Kitanzania	13,811.2	14,355.4	14,234.2	14,342.2	14,711.5	14,994.3	15,478.3	15,583.2	16,060.1	16,406.3	16,357.2	16,600.4	16,848.4	17,618.1
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	21,825.4	22,817.1	22,905.5	23,073.0	23,118.8	23,541.7	24,013.1	24,214.9	25,653.9	26,231.6	27,402.4	27,916.4	29,058.1	29,210.4
Fedha zilizo kwenye mzunguko	7,353.5	7,597.1	7,351.6	6,997.7	6,954.5	7,190.0	7,024.1	7,438.9	7,874.8	8,122.1	8,036.4	7,730.8	8,410.1	8,571.4
Amana za hundi	14,471.9	15,219.9	15,553.9	16,075.4	16,164.2	16,351.7	16,989.0	16,776.0	17,779.1	18,109.4	19,366.0	20,185.6	20,648.0	20,639.0

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Jedwali A4: Muundo wa Viwango vya Riba

Asilimia

	2024		2025										
Kipengere	Nov	Des	Jan	Feb	Mac	Apr	Mei	Jun	Jul	Ago	Sep	Okt	Nov
A: Riba za mikopo/amana zilizo katika shilingi													
1. Riba katika soko la fedha baina ya mabenki													
Siku 1 (*Overnight*)	7.73	7.07	7.69	7.87	7.91	7.90	7.95	7.93	6.62	6.15	6.29	6.45	6.08
Siku 2-7	8.11	7.38	7.74	8.02	8.02	7.98	7.96	7.96	7.43	6.52	6.43	6.29	6.19
Siku 8-14	8.23	7.68	8.51	8.62	8.21	8.08	8.28	8.12	7.57	6.71	6.93	6.92	6.84
Siku 15-30	9.10	9.40	8.58	8.77	8.44	8.37	8.35	6.95	7.12	6.87	7.35	7.07	7.23
Siku 31-60	7.88	8.88	9.03	8.00	9.83	8.53	8.53	8.53	8.53	6.90	7.50	7.28	7.00
Siku 61-90	9.00	9.00	6.75	7.00	9.83	9.11	9.14	9.14	9.14	9.14	9.14	9.14	7.00
Siku 91-180	7.87	7.87	7.87	10.42	10.08	12.00	12.00	12.00	11.39	7.00	7.00	9.75	8.89
Zaidi ya siku 180	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93	10.93
Riba ya jumla	8.06	7.41	7.80	8.06	8.12	8.00	7.98	7.94	7.35	6.48	6.45	6.38	6.30
2. Riba ya mikopo ya siku 1 kati ya mabenki na	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	7.75	7.75	7.75	7.75	7.75
3. Riba ya mikopo ya muda mfupi toka kwa	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	5.30	4.79	4.79	4.79
4. Riba ya mikopo ya muda mfupi kwa	7.72	6.26	7.21	7.21	7.21	7.21	7.21	7.21	5.77	5.78	5.76	5.76	5.77
5. Riba ya dhamana za serikali													
Siku 35	5.93	5.93	6.50	6.50	6.50	6.50	6.50	6.50	6.50	6.50	6.20	5.94	5.64
Siku 91	5.94	5.94	7.76	7.76	7.42	7.50	7.50	7.50	7.46	7.36	6.81	6.21	6.08
Siku 182	8.30	8.30	8.20	8.20	8.20	8.47	8.24	8.24	8.24	7.46	6.56	6.41	5.92
Siku 364	12.78	12.95	12.63	11.99	10.11	8.92	8.92	8.92	8.13	6.79	5.99	6.00	6.45
Riba ya jumla	12.68	12.95	12.51	11.93	10.10	8.86	8.89	8.89	8.13	6.83	6.03	6.27	6.25
6. Riba za hati fungani za serikali													
Miaka miwili	11.64	11.64	11.64	12.55	12.55	12.08	12.08	12.08	12.17	12.17	12.17	10.05	10.05
Miaka mitano	12.41	12.41	12.41	12.41	13.14	13.14	12.94	12.94	13.18	13.18	12.48	12.48	10.54
Miaka saba	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71
Miaka kumi	13.26	13.26	14.08	14.08	14.08	14.26	14.26	14.26	13.74	13.74	13.74	12.45	12.45
Miaka kumi na tano	15.76	15.76	15.76	15.76	14.63	14.63	14.63	14.63	14.63	13.91	13.91	13.91	12.08
Miaka ishirini	15.64	15.71	15.71	15.28	15.28	15.11	15.11	14.50	14.50	14.50	13.55	13.55	13.55
Miaka ishirini na tano	15.93	15.93	15.84	15.84	15.84	15.84	15.29	14.80	14.80	14.42	13.19	13.19	13.19
7. Riba inayotumika kutathmini dhamana	8.50	8.50	8.50	8.50	8.50	8.50	8.50	8.50	8.25	8.25	8.25	8.25	8.25
8. Riba za amana za akiba	2.69	2.84	2.97	2.98	2.86	2.89	2.52	2.90	2.90	2.90	2.92	2.93	2.88
9. Riba za jumla za amana za muda maalum	8.18	8.33	8.31	8.13	8.00	7.82	8.58	8.74	8.83	8.61	8.50	8.36	8.54
Mwezi 1	10.62	10.68	9.60	9.90	9.88	7.94	10.47	9.90	11.50	10.70	9.65	9.10	9.31
Miezi 2	8.14	8.90	9.61	9.02	8.81	8.78	9.25	9.85	10.75	10.07	9.28	10.09	9.67
Miezi 3	8.91	9.26	8.84	9.24	9.42	9.43	9.85	11.12	10.19	8.59	9.61	9.38	9.42
Miezi 6	9.19	9.30	9.86	9.40	9.68	9.36	9.82	10.28	10.28	10.44	10.12	10.06	10.01
Miezi 12	9.63	9.62	10.08	9.48	8.14	9.27	9.72	9.79	9.88	9.99	9.84	9.21	10.02
Miezi 24	8.29	7.71	7.23	6.94	6.90	6.66	7.49	6.95	5.99	7.16	7.63	7.05	7.92
10. Riba za amana kwa wateja wakubwa	10.14	10.39	11.80	11.40	10.35	10.52	10.64	11.21	10.72	10.99	11.05	11.22	11.67
11. Wastani wa riba za mikopo	15.67	15.71	15.73	15.14	15.50	15.16	15.18	15.23	15.16	15.07	15.18	15.19	15.27
Muda mfupi (Hadi mwaka 1)	15.56	15.74	15.70	15.77	15.83	16.15	15.96	15.69	15.51	15.64	15.52	15.50	15.53
Muda wa kati (Mwaka 1 hadi 2)	16.93	16.79	16.89	16.06	16.56	16.33	16.35	16.49	16.41	16.45	16.26	16.42	16.42
Muda wa kati (Miaka 2 hadi 3)	16.36	16.21	16.35	15.53	16.44	15.25	15.24	15.38	15.22	15.01	15.19	15.13	15.18
Muda mrefu (Miaka 3 hadi 5)	15.17	15.24	15.25	14.09	14.32	13.88	14.19	14.35	14.39	14.02	14.26	14.24	14.43
Muda mrefu (Zaidi ya Miaka 5)	14.35	14.58	14.45	14.25	14.36	14.19	14.17	14.25	14.28	14.22	14.66	14.68	14.79
12. Riba za mikopo kwa wateja wakubwa	12.77	12.83	12.80	13.42	12.94	12.88	12.99	12.68	12.56	12.72	12.84	12.40	12.61
B: Fedha za kigeni													
1. Riba za amana													
Amana za akiba	0.71	0.81	0.90	0.76	0.77	0.53	1.33	0.89	0.83	0.93	0.98	1.75	0.57
Riba za jumla za amana za muda maalum	3.99	4.20	4.22	3.66	2.98	2.94	3.65	3.60	3.75	4.11	3.94	4.17	4.03
Mwezi 1	3.13	3.58	4.36	3.52	3.01	2.43	2.46	2.47	2.50	2.46	2.46	2.44	2.45
Miezi 2	3.84	4.72	4.77	3.50	2.34	2.08	3.54	3.52	3.02	4.02	4.98	4.93	6.12
Miezi 3	4.97	4.79	4.47	3.31	2.23	3.62	3.53	3.03	4.31	4.98	2.56	4.55	2.87
Miezi 6	4.44	4.36	3.89	4.11	3.81	3.55	4.61	4.92	4.94	4.60	5.10	5.05	5.25
9 months	3.57	3.54	3.62	3.88	3.50	3.01	4.10	4.06	4.00	4.47	4.61	3.86	3.46
Miezi 12	8.53	8.80	8.83	8.97	8.93	8.89	8.81	8.70	8.82	8.59	8.43	8.71	8.52
Muda mfupi (Hadi mwaka 1)	9.50	9.44	9.89	9.93	9.99	9.97	9.99	9.93	9.91	9.89	9.89	9.88	9.89
Muda wa kati (Mwaka 1 hadi 2)	7.74	7.78	7.58	7.64	7.94	8.16	8.39	8.22	8.23	8.11	7.49	7.73	7.65
Muda wa kati (Miaka 2 hadi 3)	8.02	9.19	8.81	8.57	8.28	8.23	8.49	6.88	7.03	7.16	7.25	7.43	7.49
Muda mrefu (Miaka 3 hadi 5)	8.01	8.23	8.18	9.11	8.61	8.36	8.17	9.43	9.42	9.30	9.16	9.23	9.30
Muda mrefu (zaidi ya miaka 5)	9.36	9.34	9.70	9.62	9.83	9.70	9.01	9.06	9.52	8.49	8.35	9.28	8.28

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Jedwali A5: Mizania ya Malipo ya Nje

Dola za Marekani (milioni)

	2020	2021	2022	2023	2024p
A. Urari wa Malipo ya Kawaida	**-1,458.5**	**-2,374.3**	**-5,482.2**	**-2,960.6**	**-2,032.0**
Bidhaa: Zilizouzwa nje ya nchi (f.o.b)	6,371.7	6,756.2	7,223.8	7,696.6	9,121.6
Bidhaa asilia	808.1	627.9	766.5	953.3	1,473.3
Bidhaa zisizo asilia	5,253.3	5,763.0	6,058.4	6,321.6	7,228.8
kati ya hizo: Dhahabu	2,957.5	2,737.1	2,835.1	3,058.9	3,419.6
Bidhaa zisizo rekodiwa	310.4	365.4	399.0	421.6	419.6
Bidhaa: Zilizoagizwa kutoka nje ya nchi (f.o.b)	-7,831.7	-10,003.4	-14,208.7	-13,728.9	-14,278.9
Urari wa Biashara ya Bidhaa	-1,460.0	-3,247.1	-6,984.9	-6,032.3	-5,157.2
Huduma: Mapato	2,183.8	3,117.7	4,762.0	6,231.7	6,899.4
Usafirishaji	1,281.7	1,558.1	1,872.0	2,333.4	2,356.6
Utalii	714.5	1,310.3	2,527.8	3,373.8	3,903.1
Nyingine	187.5	249.3	362.2	524.4	639.7
Huduma: Malipo	-1,319.0	-1,607.0	-2,465.4	-2,395.9	-2,608.9
Usafirishaji	-607.0	-806.4	-1,378.4	-1,326.4	-1,374.5
Utalii	-203.8	-196.2	-357.5	-477.2	-446.1
Nyingine	-508.2	-604.4	-729.5	-592.3	-788.4
Urari wa Biashara ya Huduma	864.7	1,510.7	2,296.6	3,835.9	4,290.5
Urari wa Biashara ya Bidhaa na Huduma	-595.2	-1,736.4	-4,688.3	-2,196.5	-866.7
Mapato ya vitega uchumi: Yaliyoingia	111.2	102.5	183.9	301.2	356.4
Malipo ya Vitega Uchumi: Yaliyotoka	-1,375.7	-1,294.2	-1,577.1	-1,797.7	-2,098.4
Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi	-1,264.5	-1,191.6	-1,393.2	-1,496.6	-1,742.0
Urari wa Bidhaa, Huduma na Mapato ya Vitega Uchumi	-1,859.8	-2,928.0	-6,081.5	-3,693.1	-2,608.7
Mapato ya Uhamisho Mali wa kawaida: Yaliyoingia	453.9	640.1	716.5	1,280.9	1,177.4
Serikali	141.2	104.7	76.4	131.0	139.2
Taasisi za zisizo za serikali	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Malipo ya Uhamisho Mali wa kawaida: Yaliyotoka	-52.7	-86.4	-117.2	-548.4	-600.7
Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida	401.2	553.7	599.3	732.5	576.7
B. Urari wa Uhamisho Mitaji	**344.3**	**412.1**	**274.0**	**223.4**	**318.7**
Uhamisho wa Mitaji: Ulioingia	344.3	412.1	274.0	223.4	318.7
Serikali	270.4	346.8	208.7	158.0	253.4
Taasisi za zisizo za serikali	73.9	65.3	65.3	65.3	65.3
Uhamisho wa Mitaji: Uliotoka	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla, A na B	-1,114.2	-1,962.1	-5,208.2	-2,737.2	-1,713.3
C. Urari katika Uwekezaji	**910.0**	**4,037.1**	**3,634.7**	**3,629.9**	**1,383.0**
Uwekezaji wa Moja kwa Moja	-943.8	-1,190.5	-1,437.6	-1,648.9	-1,717.6
Uwekezaji wa Hisa	-3.6	-7.9	24.6	13.9	-26.1
Uwekezaji Mwingine	-30.1	2,854.5	2,172.5	1,967.1	-308.4
Mali (assets)	-19.8	-89.8	193.0	-749.6	-1,255.6
Madeni (liabilities)	-10.3	2,944.3	1,979.6	2,716.6	947.1
Jumla, Makundi A hadi C	-204.2	2,074.9	-1,573.4	892.7	-330.3
D. Makosa na Masahihisho	**-560.7**	**-222.8**	**585.0**	**-850.8**	**410.8**
Urari wa Malipo Yote	-764.9	1,852.1	-988.4	41.9	80.5
E. Akiba ya fedha za kigeni	**764.9**	**-1,852.1**	**988.4**	**-41.9**	**-80.5**
Vipengele vya Kumbukumbu					
Uwiano wa Urari wa Malipo ya Kawaida kwa Pato la Taifa	-2.3	-3.5	-7.4	-3.8	-2.6
Akiba ya Fedha za Kigeni	4,767.7	6,386.0	5,177.2	5,440.1	5,546.9
Akiba ya Fedha za Kigeni (Miezi ya Uagizaji wa Bidhaa Nje)	5.4	4.9	4.2	4.2	4.4
Kiwango cha Kubadilisha Fedha (mwisho wa kipindi)	2,298.5	2,297.6	2,308.9	2,506.0	2,374.7
Kiwango cha Kubadilisha Fedha (Kwa wastani kwa mwaka)	2,294.1	2,297.8	2,303.0	2,382.1	2,597.3

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania, Mamlaka ya Mapato Tanzania na Ukokotoaji wa Benki Kuu ya Tanzania.
Tanbihi: p inaashiria takwimu za awali; “---“, badiliko linalozidi asilimia 100; f.o.b Mzigo ndani ya chombo

Jedwali A6: Mauzo ya Bidhaa Nje ya Nchi

Dola za Marekani(Milioni)

	Mwaka unaoishia Oktoba				
Bidhaa	2021	2022	2023	2024	2025p
Bidhaa asilia	672.7	742.7	910.2	1,148.3	1,438.2
Korosho	198.0	230.1	170.2	297.2	450.0
Karafuu	47.3	41.1	22.7	25.2	10.7
Kahawa	152.5	151.7	228.6	257.2	333.4
Pamba	89.4	106.3	96.7	75.2	95.8
Katani	19.1	23.4	22.5	21.7	34.4
Chai	32.0	30.7	32.1	20.3	16.4
Tumbaku	134.4	159.3	337.4	451.6	497.6
Bidhaa zisizo asilia	5,708.8	6,035.4	6,352.9	6,922.7	8,337.5
Madini	3,115.5	3,373.7	3,543.3	3,972.7	5,222.5
Dhahabu	2,838.5	2,813.9	2,998.9	3,308.9	4,596.5
Almasi	3.8	58.6	28.8	51.3	44.1
Tanzanite	26.9	27.7	21.3	21.1	16.9
Madini mengineyo	246.3	473.5	494.3	591.4	565.1
Bidhaa za mbogamboga na maua	391.6	300.3	414.6	496.1	409.3
Mbogamboga	318.3	224.1	320.2	382.6	285.2
Maua	26.6	24.4	25.7	28.1	29.4
Matunda	14.1	23.1	35.8	52.1	57.8
Nyingine	32.6	28.7	32.8	33.3	36.9
Bidhaa za viwandani	1,157.1	1,386.4	1,393.6	1,315.0	1,557.1
ambapo Saruji	45.7	57.7	56.4	33.4	49.2
Bidhaa za Ceramic	44.4	50.3	31.2	20.5	32.2
Vipodozi	84.8	45.1	45.6	43.9	44.8
Mafuta ya Kula	17.2	17.8	14.7	28.6	50.0
Mbolea	60.4	85.7	111.2	40.9	66.2
Vyombo vya Kioo	46.9	44.9	58.0	83.1	117.3
Chuma na vyuma	82.0	109.0	78.4	86.7	111.4
Karatasi na bidhaa zake	57.1	65.3	24.3	25.7	44.5
Vitu vya Plastiki	61.4	42.6	37.1	43.0	54.1
Nguo na Vitambaa	82.8	125.2	80.0	83.3	97.2
Nafaka	394.5	303.5	186.0	221.6	312.5
Mahindi	77.3	97.1	43.8	55.0	167.3
Mchele	308.1	191.2	134.1	151.5	132.2
Nafaka nyinginezo	9.2	15.2	8.1	15.2	13.1
Samaki na mazao ya samaki	153.3	179.8	162.0	176.1	163.6
Mafuta ya mbegu	169.3	170.2	305.5	299.4	271.6
Bidhaa nyingine za mauzo ya nje	237.9	197.1	205.3	224.5	241.2
Kati ya hizo: Maharage	75.5	33.0	52.1	4.7	1.4
Mbao na bidhaa za mbao	89.6	104.3	78.3	80.8	84.5
Kakao	29.4	25.0	34.6	91.7	102.8
Mimea	5.6	6.6	11.3	9.5	15.6
Ngozi na bidhaa za ngozi	4.9	4.9	4.2	4.9	5.1
Mauzo ya ndani ya nchi kwenda nje	6,381.5	6,778.1	7,263.1	8,071.0	9,775.7
Bidhaa zilizosafirishwa tena nje (Re-exports)	89.6	124.4	142.6	217.3	159.6
Mauzo yasiyorekodiwa	354.3	396.4	426.4	390.5	362.2
Jumla ya mauzo nje	6,735.8	7,174.5	7,689.5	8,461.5	10,137.9

Chanzo: Mamlaka ya mapato Tanzania na Benki Kuu ya Tanzania

Jedwali A7: Bidhaa Zilizoagizwa Kutoka Nje ya Nchi

Dola za Marekani (Milioni)

	Mwaka unaoishia Oktoba				
Bidhaa	2021	2022	2023	2024	2025p
Bidhaa za kukuza mtaji	1,587.2	2,429.2	2,903.2	2,886.6	3,154.7
Mashine na mitambo	680.0	1,102.8	1,212.3	1,092.8	1,101.2
Vifaa vya usafiri wa viwandani	435.9	732.4	967.4	1,027.4	1,187.2
Mashine na vifaa vya umeme	268.8	303.4	410.9	443.4	527.7
Bidhaa zingine za kukuza mtaji	202.6	290.5	312.6	323.0	338.7
Bidhaa za kati	6,514.7	9,940.2	9,379.8	9,821.1	9,940.9
Malighafi za Viwanda	3,130.6	4,690.5	4,277.8	4,568.3	5,169.4
ambapo Vyuma	801.5	1,128.2	966.2	1,268.9	1,341.8
Bidhaa za Plastiki	542.1	785.7	621.9	713.4	809.5
Mbolea	182.4	397.7	499.7	337.6	388.2
Mafuta na Vilainishi	1,789.1	3,340.5	2,908.9	2,982.0	2,444.8
ambapo Bidhaa za petroli zilizochujwa	1,692.0	3,225.8	2,690.7	2,723.9	2,394.4
Vifaa	842.8	989.8	984.1	1,032.5	1,114.9
Chakula na Vinywaji kwa Matumizi ya viwandani	539.9	681.4	860.2	893.4	793.4
ambapo Ngano	196.6	308.9	399.8	324.8	352.8
Mafuta ya Kula-ghafi na Mafuta ya kula yaliyosafishwa	181.9	145.1	162.5	159.4	158.1
Sukari ya Matumizi Viwandani	92.4	138.2	119.8	161.1	158.5
Magari ya Binafsi	207.2	236.0	345.0	344.1	411.0
Bidhaa za Matumizi ya kawaida	1,169.4	1,368.3	1,415.8	1,404.2	1,510.1
Chakula na Vinywaji kwa Matumizi ya kawaida	162.7	181.9	241.3	183.2	214.2
Vifaa vya usafiri wa kawaida	107.7	146.6	149.0	160.0	199.0
ambapo Pikipiki na baisikeli zenye mota	96.6	128.8	128.8	143.6	173.1
Bidhaa nyingine za Matumizi ya kawaida	899.0	1,039.8	1,025.6	1,061.0	1,099.2
ambapo Bidhaa za Dawa	348.7	333.0	292.1	278.1	276.4
Dawa za Kuua Wadudu na bidhaa kama hizo	104.0	141.6	178.6	184.0	201.0
Sabuni na Sabuni za Kusafishia	59.1	73.0	63.0	58.6	47.9
Nguo za vitambaa	42.1	60.7	57.1	48.6	56.8
Viatu na Bidhaa Zingine	43.1	50.9	50.5	60.2	54.5
Karatasi na Bidhaa za Karatasi	19.9	28.2	28.4	26.0	26.8
Jumla	9,273.5	13,739.9	13,701.0	14,114.1	14,608.0

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania na Benki Kuu ya Tanzania

Jedwali A8: Bei za Bidhaa Ulimwenguni

	Wastani wa mafuta ghafi (USD kwa pipa)	Maguta ghafi brent (USD kwa pipa)	Mafuta ghafi Dubai (USD kwa pipa)	Mafuta yaliyosafishwa (USD kwa tani)	Kahawa Arabica (USDUSD kwa kilo)	Kahawa Robusta (USD kwa kilo)	Wastani wa chai (USD kwa kilo)	Chai Mombasa (USD kwa kilo)	Mafuta ya mawese (USD kwa tani)	Ngano (ngumu) (USD kwa tani)	Tumbaku (USD kwa tani)	Pamba, faharisi A (USD kwa kilo)	DAP (USD kwa tani)	Urea (USD kwa tani)	Mahindi (USD kwa tani)	Mchele (USD kwa tani)	Sukari (USD kwa tani)	Dhahabu (USD kwa kila wakia moja)
Jan-24	77.7	80.2	78.7	777.8	4.5	3.3	2.7	2.2	844.9	283.9	5,533.8	2.0	596.3	335.4	198.6	660.0	484.6	2,034.0
Feb-24	80.5	83.8	81.2	816.6	4.6	3.4	2.7	2.2	856.9	278.5	5,535.0	2.2	583.8	351.3	189.1	624.0	501.6	2,023.2
Mac-24	83.5	85.4	84.7	833.8	4.6	3.7	2.7	2.2	942.9	274.8	5,608.2	2.2	617.5	330.0	190.6	613.0	475.1	2,158.0
Apr-24	88.0	90.1	89.4	840.3	5.3	4.2	3.0	2.3	935.7	272.3	5,674.5	2.0	545.0	320.0	191.7	592.0	451.1	2,331.5
Mei-24	81.4	82.0	83.5	776.6	5.1	4.0	3.2	2.2	859.2	289.4	5,629.9	1.9	522.0	284.8	197.8	628.0	417.8	2,351.1
Jun-24	81.2	82.6	82.2	773.0	5.5	4.5	3.2	2.1	873.7	265.6	5,754.6	1.8	543.0	336.3	192.5	632.0	425.3	2,326.4
Jul-24	83.3	85.3	83.9	784.7	5.7	4.7	3.3	2.2	896.1	260.3	6,015.5	1.8	539.4	342.5	177.4	590.0	425.9	2,398.2
Ago-24	78.1	80.9	78.0	708.7	5.8	4.7	3.2	2.2	932.6	250.9	5,998.6	1.8	546.0	342.5	170.3	589.0	405.7	2,470.2
Sep-24	72.4	74.3	73.4	649.5	6.1	5.3	3.3	2.1	982.8	269.7	6,078.9	1.8	554.8	337.5	185.0	580.0	448.0	2,570.6
Okt-24	74.0	75.7	74.7	673.7	6.1	4.9	3.1	2.1	1,077.3	272.9	6,166.3	1.8	573.4	374.8	190.3	515.0	461.6	2,690.0
Nov-24	72.3	74.4	72.8	670.5	6.7	5.0	3.1	2.2	1,168.6	253.8	6,338.6	1.8	574.5	352.3	201.3	511.0	450.4	2,651.1
Des-24	72.3	73.8	73.3	661.7	7.6	5.2	3.0	2.2	1,189.7	252.2	6,458.3	1.8	568.3	352.0	202.6	527.0	436.3	2,648.0
Jan-25	78.2	79.2	80.1	713.5	7.8	5.4	2.7	2.2	1,070.3	254.1	6,519.4	1.7	582.7	380.5	214.4	478.0	396.2	2,709.7
Feb-25	73.8	75.2	75.0	713.5	9.0	5.8	2.7	1.8	1,067.3	264.6	6,735.8	1.7	603.8	436.5	220.9	437.0	422.8	2,894.7
Mac-25	70.7	72.6	71.7	687.0	8.9	5.7	2.7	2.2	1,069.0	255.4	6,813.0	1.7	615.1	394.5	207.4	425.0	416.5	2,983.3
Apr-25	65.9	67.7	66.9	655.8	8.6	5.4	2.9	2.1	994.4	249.6	6,870.9	1.7	635.0	386.9	215.0	415.0	366.8	3,217.6
Mei-25	62.7	64.2	63.0	649.8	8.8	5.2	3.0	1.9	907.6	237.0	6,924.0	1.7	669.2	392.0	203.9	431.0	368.5	3,309.5
Jun-25	69.1	71.5	68.5	691.9	8.0	4.3	3.0	2.0	935.4	240.1	6,986.5	1.7	715.4	420.5	196.1	419.0	368.8	3,352.7
Jul-25	69.2	71.0	69.2	700.7	7.2	3.7	3.0	2.1	976.4	235.0	5,790.7	1.7	736.0	496.0	192.0	392.0	368.2	3,340.2
Ago-25	66.7	68.2	67.9	677.2	8.1	4.4	3.0	2.1	1,026.0	231.1	5,835.4	1.7	795.1	507.7	185.5	375.0	369.1	3,368.0
Sep-25	66.5	68.0	67.8	679.3	8.8	4.7	2.9	2.1	1,036.7	233.8	5,941.2	1.7	780.6	461.1	197.4	374.0	354.1	3,667.7
Okt-25	63.0	64.7	64.3	659.8	8.9	4.7	3.0	2.2	1,045.0	230.8	é	1.7	754.0	394.4	198.1	356.0	335.3	4,058.3
Nov-25	62.3	63.6	63.8	695.9	9.1	4.7	3.0	2.3	970.4	245.9	é	1.7	708.3	409.3	202.0	368.0	315.5	4,087.2
Jul-05		82.6			4.5	2.6	2.7		886.0	340.0	5,016.0	2.1	550.0	358.0	253.0	554.0	520.0	1,943.0
Jul-05		80.7			5.6	4.4	3.0		963.4	268.7	5,899.4	1.9	563.7	338.3	190.6	598.0	448.6	2,387.7
2025 m		64.0			8.5	5.5	2.5		1,020.0	263.0	5,300.0	1.7	600.0	390.0	187.0	530.0	440.0	3,250.0

Chanzo: Benki ya Dunia ï Utafiti wa Masoko ya Bidhaa (World Bank.org/en/research/commodity-markets)

maelezo: m - makisio

Jedwali A9(i): Mfumuko wa Bei kwa Tanzania Bara, badiliko la miezi kumi na mbili (Makundi maalumu)

Kizio: 2020=100

Kipindi	Fahirisi Bidhaa Zote	Vyakula na Vinywaji Baridi	Vinywaji Vikali na Tumbaku	Nguo, Mavazi na Viatu	Makazi, maji, umeme, gesi na nishati zinginezo	Samani, Vifaa vya Nyumbani na Ukarabati wa Makazi	Afya	Usafiri	Habari na Mawasiliano	Burudani, Michezo na Utamaduni	Elimu	Migahawa na Huduma za Malazi	Bima na Huduma za Kifedha	Huduma Binafsi, Hifadhi ya Jamii na Bidha na Huduma Mchanganyiko
Mizania (%)	100.0	28.2	1.9	10.8	15.1	7.9	2.5	14.1	5.4	1.6	2	7	2	2
2023-Januari	4.9	9.9	0.6	2.5	2.0	3.0	1.8	6.2	1.7	1.0	3	3	0	2
Februari	4.8	9.6	0.4	2.6	1.5	2.8	1.8	6.0	1.6	1.2	3	3	0	2
Machi	4.7	9.7	0.5	2.4	1.1	2.9	1.7	5.7	1.6	1.5	3	3	-1	1
Aprili	4.3	9.1	0.8	2.8	0.3	3.1	1.8	4.3	1.7	1.8	3	3	0	2
Mei	4.0	9.7	0.5	2.4	1.1	2.9	1.7	5.7	1.6	1.5	3	3	-1	1
Juni	3.6	7.8	1.7	3.5	1.1	2.5	1.3	-0.4	1.9	1.9	3	5	0	3
Julai	3.3	6.1	3.8	3.4	1.2	2.7	1.9	0.4	2.1	2.2	3	5	0	4
Agosti	3.3	5.6	3.7	3.4	1.4	4.1	2.1	0.6	2.1	2.5	3	5	0	4
Septemba	3.3	5.6	3.6	3.0	1.3	3.9	1.7	1.0	1.7	2.7	4	5	0	4
Oktoba	3.2	4.5	3.5	3.0	1.0	3.4	1.7	3.1	1.4	2.8	4	5	1	4
Novemba	3.2	3.7	4.1	3.3	2.8	3.6	1.4	2.9	1.3	3.4	4	5	1	4
Desemba	3.0	2.3	4.1	3.2	4.0	3.6	1.3	3.3	1.3	3.5	4	4	1	5
2024-Januari	3.0	1.5	4.1	2.8	4.9	3.3	1.8	3.3	1.0	3.8	3	5	1	7
Februari	3.0	1.8	4.2	2.7	5.0	3.5	2.1	2.9	1.9	3.6	3	5	1	7
Machi	3.0	1.4	4.3	2.4	4.8	3.6	2.1	4.4	1.9	3.4	3	4	2	7
Aprili	3.1	1.4	4.0	2.1	4.0	3.3	2.0	5.1	1.8	3.3	3	4	2	8
Mei	3.1	1.6	3.4	2.0	5.2	3.3	2.0	5.0	1.7	3.4	3	3	2	8
Juni	3.1	0.9	3.2	1.8	6.6	3.5	1.9	5.2	1.7	3.3	3	3	2	7
Julai	3.0	1.8	4.2	2.7	5.0	3.5	2.1	2.9	1.9	3.6	3	5	1	7
Agosti	3.1	2.8	2.2	1.8	5.3	1.9	1.7	4.3	1.2	2.6	3	3	1	6
Septemba	3.1	2.5	2.2	1.9	5.8	2.1	1.8	4.3	1.1	2.5	3	3	1	6
Oktoba	3.0	2.5	2.3	2.0	5.4	2.1	1.8	3.6	1.3	2.3	3	3	1	6
Novemba	3.0	3.3	1.8	1.6	4.1	2.1	1.8	3.8	1.2	2.0	3	3	1	6
Desemba	3.1	4.6	2.2	1.2	2.9	2.1	1.9	3.5	1.0	2.0	3	3	1	5
2025-Januari	3.1	5.3	3.6	1.9	2.2	2.2	1.4	2.4	0.8	1.7	5	2	1	3
Februari	3.2	5.0	3.5	2.0	3.1	2.2	1.2	3.2	0.0	1.7	4	2	1	3
Machi	3.3	5.4	3.5	2.0	3.8	2.2	1.4	2.1	0.1	1.6	4	2	1	3
Aprili	3.2	5.3	3.4	2.0	3.8	2.3	1.5	2.1	0.1	1.7	4	2	1	3
Mei	3.2	5.6	3.4	2.0	3.4	2.3	1.7	1.7	0.1	1.5	3	2	1	2
Juni	3.3	7.3	3.5	2.0	1.7	2.0	1.8	1.6	0.0	1.4	3	1	1	2
Julai	3.3	7.6	3.0	1.9	1.3	2.4	1.6	1.2	0.2	1.0	3	1	1	2
Agosti	3.4	7.7	2.9	1.7	2.1	2.4	1.3	1.4	0.4	1.4	3.0	0.9	0.6	2.3
Septemba	3.4	7.0	3.6	1.9	2.3	2.8	1.2	2.1	0.2	0.8	2.9	1.0	0.4	2.3
Oktoba	3.5	7.4	3.6	2.0	2.4	3.1	1.2	1.7	0.3	1.0	3.0	1.0	0.4	1.6
Novemba	3.4	6.6	3.5	2.0	2.2	3.0	1.3	2.9	0.3	0.4	3.0	1.0	0.3	1.7

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Jedwali A9 (ii): Mfumuko wa Bei kwa Tanzania Bara, badiliko la miezi kumi na mbili (Makundi Mengine)

Kipindi	Faharisi ya Bidhaa za Msingi	Fahirisi Isiyojumuisha Fahirishi za Bidhaa za Msingi	Fahirisi za Mafuta, Nishati na Bili za Maji	Fahirisi za Huduma	Fahirisi za Bidhaa	Fahirisi za Bidhaa na Huduma za Elimu	Fahirisi za Bidhaa zote Isipokuwa Chaakula na Vinywaji Visivyo na Kilevi
Mizania(%)	73.9	26.1	5.7	37.2	62.8	4.1	71.8
2022-Januari	3.3	6.0	7.3	2.9	4.7	2.3	3.1
Februari	3.0	5.6	5.8	2.4	4.4	2.2	2.7
Machi	2.7	6.1	6.3	1.9	4.5	2.0	2.4
Aprili	2.8	6.5	9.9	1.7	5.0	1.4	2.6
Mei	3.0	6.8	13.5	2.7	4.8	1.5	3.4
Juni	3.4	7.4	12.9	3.4	5.0	1.5	3.9
Julai	3.5	7.5	11.2	3.5	5.2	1.5	3.8
Agosti	3.2	9.0	9.6	3.2	5.5	1.6	3.4
Septemba	3.3	9.5	7.9	3.4	5.7	1.7	3.5
Oktoba	3.0	10.6	8.7	2.8	6.2	1.7	3.3
Novemba	2.7	11.3	7.7	2.7	6.1	1.6	3.1
Desemba	2.5	11.6	7.9	2.5	6.2	1.5	2.9
2023-Januari	2.5	11.8	6.9	2.9	6.1	1.9	3.0
Februari	2.4	11.5	6.4	2.7	6.0	2.1	2.8
Machi	2.3	11.4	5.0	2.7	5.8	2.0	2.7
Aprili	2.0	10.7	0.4	2.6	5.3	2.0	2.3
Mei	2.0	9.4	-1.1	2.2	5.0	2.3	2.1
Juni	1.7	8.7	0.0	1.6	4.7	2.3	1.8
Julai	2.1	6.6	-0.6	2.1	4.0	3.0	2.2
Agosti	2.2	6.4	-0.6	2.2	4.0	3.1	2.4
Septemba	2.3	6.3	0.9	2.2	4.0	3.1	2.4
Oktoba	2.5	5.0	0.0	2.7	3.4	3.1	2.6
Novemba	2.6	5.0	5.3	2.6	3.7	3.2	3.0
Desemba	3.1	3.2	5.1	3.2	3.1	3.6	3.3
2024-Januari	3.2	2.2	6.6	3.4	2.7	3.0	2.8
Februari	3.7	1.4	7.2	3.0	3.0	2.9	3.5
Machi	3.9	0.9	6.6	3.3	2.8	3.0	3.7
Aprili	3.9	1.4	9.3	3.3	3.1	3.1	3.9
Mei	3.6	2.1	9.8	3.0	3.2	3.5	3.7
Juni	3.6	1.8	13.5	2.9	3.2	3.7	4.0
Julai	3.3	2.2	14.6	2.5	3.2	3.0	3.8
Agosti	3.2	3.1	11.2	2.3	3.6	2.8	3.3
Septemba	3.2	3.0	11.5	2.3	3.6	3.0	3.4
Oktoba	3.2	2.4	9.7	2.2	3.5	2.9	3.2
Novemba	3.3	2.1	5.7	2.3	3.3	3.1	2.9
Desemba	3.3	3.3	5.3	1.6	3.8	2.9	2.5
2025-Januari	2.7	4.0	3.5	1.0	4.2	4.0	2.1
Februari	2.5	5.0	5.4	1.4	4.2	4.0	2.4
Machi	2.2	6.0	7.9	1.0	4.5	4.0	2.3
Aprili	2.2	5.7	7.3	1.1	4.3	3.8	2.3
Mei	2.1	5.6	6.1	1.0	4.2	3.2	2.1
Juni	1.9	7.1	2.1	0.9	4.7	2.9	1.7
Julai	1.9	7.1	1.0	0.8	4.7	2.8	1.5
Agosti	2.0	7.3	2.6	0.8	4.9	2.8	1.6
Septemba	2.2	6.7	3.7	1.3	4.7	2.5	1.9
Oktoba	2.1	7.3	4.0	1.0	5.0	2.6	1.9
Novemba	2.3	6.2	3.8	1.6	4.4	2.4	2.1

Kizio: 2020=100 Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Jedwali A9 (iii): Mfumuko wa Bei kwa Tanzania Bara), badiliko la mwezi mmoja (Makundi Maalumu)

Kizio 2020 =100

Kipindi	Faharisi ya Bidhaa za Msingi	Fahirisi Isiyojumuisha Fahirishi za Bidhaa za Msingi	Fahirisi za Mafuta, Nishati na Bili za Maji	Fahirisi za Huduma	Fahirisi za Bidhaa	Fahirisi za Bidhaa na Huduma za Elimu	Fahirisi za Bidhaa zote Isipokuwa Chaakula na Vinywa Visivyo na Kilevi
Mizania (%)	73.9	26.1	5.7	37.2	62.8	4.1	71.8
2024-Januari	3.2	2.2	6.6	3.4	2.7	3.0	2.8
Februari	3.7	1.4	7.2	3.0	3.0	2.9	3.5
Machi	3.9	0.9	6.6	3.3	2.8	3.0	3.7
Aprili	3.9	1.4	9.3	3.3	3.1	3.1	3.9
Mei	3.6	2.1	9.8	3.0	3.2	3.5	3.7
Juni	3.6	1.8	13.5	2.9	3.2	3.7	4.0
Julai	3.3	2.2	14.6	2.5	3.2	3.0	3.8
Agosti	3.2	3.1	11.2	2.3	3.6	2.8	3.3
Septemba	3.2	3.0	11.5	2.3	3.6	3.0	3.4
Oktoba	3.2	2.4	9.7	2.2	3.5	2.9	3.2
Novemba	3.3	2.1	5.7	2.3	3.3	3.1	2.9
Desemba	3.3	3.3	5.3	1.6	3.8	2.9	2.5
2025-Januari	2.7	4.0	3.5	1.0	4.2	4.0	2.1
Februari	2.5	5.0	5.4	1.4	4.2	4.0	2.4
Machi	2.2	6.0	7.9	1.0	4.5	4.0	2.3
Aprili	2.2	5.7	7.3	1.1	4.3	3.8	2.3
Mei	2.1	5.6	6.1	1.0	4.2	3.2	2.1
Juni	1.9	7.1	2.1	0.9	4.7	2.9	1.7
Julai	1.9	7.1	1.0	0.8	4.7	2.8	1.5
Agosti	2.0	7.3	2.6	0.8	4.9	2.8	1.6
Septemba	2.2	6.7	3.7	1.3	4.7	2.5	1.9
Oktoba	2.1	7.3	4.0	1.0	5.0	2.6	1.9
Novemba	2.3	6.2	3.8	1.6	4.4	2.4	2.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Jedwali A9 (iv): Mfumuko wa Bei kwa Tanzania Bara, badiliko la mwezi mmoja (Makundi Men gine)

Kizio 2020 =100

Kipindi	Faharisi ya Bidhaa za Msingi	Fahirisi Isiyojumuisha Fahirishi za Bidhaa za Msingi	Fahirisi za Mafuta, Nishati na Bili za Maji	Fahirisi za Huduma	Fahirisi za Bidhaa	Fahirisi za Bidhaa na Huduma za Elimu	zote Isipokuwa Chaakula na Vinywaji Visivyo na Kilevi
Mizani (%)	73.9	26.1	5.7	37.2	62.8	4.1	71.8
2023-Januari	0.5	1.3	0.2	0.7	0.8	1.5	0.5
Februari	0.1	1.3	-0.1	0.1	0.6	0.3	0.0
Machi	0.2	2.1	1.0	0.2	1.1	0.0	0.3
Aprili	0.2	0.7	-0.1	0.1	0.5	0.0	0.2
Mei	0.5	-0.7	0.7	0.5	0.0	0.3	0.4
Juni	0.2	-0.1	0.7	0.2	0.0	0.1	0.2
Julai	0.4	-1.6	-1.2	0.5	-0.5	0.7	0.4
Agosti	0.1	-1.5	0.1	0.2	-0.7	0.2	0.3
Septemba	0.1	0.2	-0.5	0.1	0.1	0.1	0.0
Oktoba	-0.1	-0.4	-0.1	0.0	-0.2	-0.1	0.0
Novemba	0.2	1.3	3.5	0.0	0.8	0.1	0.5
Desemba	0.6	0.5	0.9	0.7	0.6	0.4	0.6
2024-Januari	0.7	0.4	1.7	0.9	0.4	0.9	0.0
Februari	0.5	0.5	0.2	-0.3	0.9	0.2	0.0
Machi	0.4	1.6	0.5	0.5	0.9	0.1	0.5
Aprili	0.2	1.3	2.4	0.1	0.8	0.2	0.3
Mei	0.2	-0.1	1.2	0.2	0.1	0.6	0.3
Juni	0.2	-0.4	4.1	0.2	0.0	0.3	0.5
Julai	0.1	-1.1	-0.3	0.1	-0.4	0.1	0.1
Agosti	-0.1	-0.6	-2.9	0.0	-0.3	0.0	-0.3
Septemba	0.1	0.1	-0.2	0.0	0.1	0.3	-0.3
Oktoba	-0.1	-0.9	-1.7	-0.1	-0.4	-0.2	-0.3
Novemba	0.3	0.9	-0.2	0.1	0.7	0.2	0.1
Desemba	0.3	1.7	0.5	0.1	1.1	0.2	0.2
2025-Januari	0.5	1.0	-0.1	0.3	0.8	2.0	0.3
Februari	0.2	1.6	2.3	0.1	0.9	0.2	0.3
Machi	0.2	2.5	2.8	0.1	1.2	0.1	0.4
Aprili	0.2	1.0	1.9	0.2	0.5	0.0	0.3
Mei	0.2	-0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1
Juni	0.0	1.0	0.2	0.0	0.4	0.0	0.1
Julai	0.1	-1.1	-1.3	0.0	-0.4		
Agosti	0.0	-0.4	-1.4	0.0	-0.1		
Septemba	-0.5	-0.9	0.4	-0.1	0.1	-0.6	0.4
Oktoba	-0.1	-0.4	-1.4	-0.3	-0.1	-0.2	-0.2
Novemba	0.5	-0.1	-0.5	0.6	0.2	0.1	0.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Jedwali A10: Mwenendo wa Deni la Taifa

Mwenendo wa Deni la Taifa

Dola za Marekani Milioni

Mchanganuo	Nov-24	Dis-24	Jan-25	Feb-25	Mac-25	Apr-25	Mei-25	Jun-25	Jul-25	Ago-25	Sep-25	Okt-25[r]	Nov-25[p]
1. Jumla ya deni lote la nje lililokubaliwa[2]	35,471.5	36,338.8	36,614.3	36,616.6	37,117.4	37,606.7	38,234.6	39,074.9	39,252.1	39,664.2	39,676.4	40,135.5	40,142.3
Deni la nje (lililokwishatolewa na linalodaiwa)	31,116.2	31,369.8	31,394.8	32,148.0	32,627.8	33,092.9	32,902.6	34,053.0	34,454.0	34,345.0	34,953.6	35,221.5	35,278.8
Deni ambalo bado halijatolewa	4,355.4	4,969.0	5,219.5	4,468.6	4,489.6	4,513.8	5,332.0	5,021.9	4,798.1	5,319.2	4,722.9	4,914.0	4,863.4
2. Deni la nje kwa mujibu wa aina ya wakopeshaji[2]	31,116.2	31,369.8	31,394.8	32,148.0	32,627.8	33,092.9	32,902.6	34,053.0	34,454.0	34,345.0	34,953.6	35,221.5	35,278.8
Deni la nchi washirika (Bilateral)	1,129.9	1,193.2	1,200.2	1,272.2	1,327.6	1,385.3	1,347.6	1,429.1	1,398.5	1,433.5	1,463.8	1,447.8	1,428.3
Deni la mashirika ya kimataifa (Multilateral)	18,073.5	18,114.9	18,144.7	18,335.1	18,602.0	18,931.8	18,973.9	19,721.2	19,990.3	20,108.8	20,291.1	20,359.7	20,380.1
Deni la kibiashara	10,919.1	11,111.6	11,067.2	11,557.7	11,744.3	11,869.4	11,693.6	12,024.9	12,182.2	11,906.4	12,293.0	12,524.0	12,592.4
Mikopo ya mauzo ya nje (Export credits)	993.7	950.1	982.7	983.0	953.9	906.4	887.5	877.8	883.0	896.3	905.7	890.0	878.0
3. Deni la nje kwa mujibu wa aina wakopaji[2]	31,116.2	31,369.8	31,394.8	32,148.0	32,627.8	33,092.9	32,902.6	34,053.0	34,454.0	34,345.0	34,953.6	35,221.5	35,278.8
Serikali kuu	25,406.9	25,799.9	25,774.5	26,317.1	26,712.0	27,236.1	27,047.6	28,164.9	28,357.7	28,539.9	29,078.6	29,015.0	28,982.2
Mashirika ya umma	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8
Sekta binafsi	5,705.6	5,566.1	5,616.6	5,827.2	5,912.1	5,853.1	5,851.2	5,884.3	6,092.5	5,801.4	5,871.2	6,202.8	6,292.8
4. Deni la nje kwa mujibu wa aina ya sarafu[2]	31,116.2	31,369.8	31,394.8	32,148.0	32,627.8	33,092.9	32,902.6	34,053.0	34,454.0	34,345.0	34,953.6	35,221.5	35,278.8
Dola ya Marekani	20,882.8	21,048.3	21,171.3	21,730.4	21,944.2	22,029.3	21,907.5	22,471.6	22,811.3	22,573.6	23,141.4	23,506.4	23,574.8
Sarafu ya Umoja wa Ulaya (Euro)	5,161.1	5,211.2	5,210.6	5,384.6	5,525.1	5,753.0	5,692.2	6,018.2	6,041.5	6,126.7	6,160.5	6,110.1	6,104.8
Yuan ya China	1,949.8	2,014.6	2,019.6	2,029.8	2,057.7	2,113.6	2,098.1	2,189.5	2,203.8	2,221.0	2,219.5	2,221.1	2,216.2
Sarafu nyinginezo	3,122.4	3,095.7	2,993.4	3,003.2	3,100.7	3,197.1	3,204.9	3,373.6	3,397.3	3,423.7	3,432.1	3,383.9	3,383.0
4. Deni la nje kwa mujibu wa aina ya matumizi[2]	31,116.2	31,369.8	31,394.8	32,148.0	32,627.8	33,092.9	32,902.6	34,053.0	34,454.0	34,345.0	34,953.6	35,221.5	35,278.8
Urari wa malipo yote ya nje, na bajeti (BOP and budget support)	5,944.6	6,396.2	6,393.1	6,713.2	6,747.1	6,834.6	6,818.3	7,454.4	7,748.1	7,775.1	7,912.9	7,968.7	7,948.2
Usafirishaji na mawasiliano	6,735.4	6,675.1	6,700.6	6,813.0	6,975.5	7,129.9	7,100.7	7,193.0	7,271.7	7,293.9	7,641.8	7,514.6	7,577.1
Kilimo	1,533.4	1,540.4	1,543.9	1,552.5	1,600.3	1,647.3	1,680.5	1,810.0	1,796.6	1,805.2	1,809.1	1,797.0	1,854.8
Nishati na madini	4,179.7	4,056.7	3,997.5	4,213.9	4,262.5	4,268.2	4,242.5	4,420.2	4,452.0	4,480.2	4,481.4	4,323.7	4,299.5
Viwanda	1,090.8	1,091.2	1,144.8	1,145.1	1,172.5	1,173.8	1,171.3	1,175.8	1,188.0	826.9	830.9	1,352.1	1,354.4
Huduma za kijamii na elimu	6,360.9	6,289.2	6,311.8	6,424.6	6,526.0	6,670.9	6,713.8	6,776.5	6,761.7	6,826.8	6,855.3	6,738.8	6,705.3
Fedha na bima	1,459.3	1,453.8	1,457.1	1,459.0	1,423.5	1,387.1	1,381.1	1,386.5	1,401.4	1,415.6	1,459.9	1,484.6	1,496.3
Utalii	513.2	517.5	510.8	511.9	587.8	591.7	591.6	590.0	582.6	590.2	583.2	608.4	611.2
Ardhi, majengo na ujenzi	1,551.0	1,558.0	1,545.2	1,545.6	1,548.7	1,572.7	1,504.1	1,504.8	1,494.4	1,544.3	1,547.8	1,768.6	1,768.2
Nyinginezo	1,747.9	1,791.9	1,790.0	1,769.3	1,783.9	1,816.8	1,698.7	1,741.9	1,757.6	1,786.8	1,831.2	1,665.0	1,663.9
6. Deni la nje lililopokelewa[1] (Disbursements[1])	95.7	902.0	129.1	726.4	421.9	133.9	112.9	1,161.9	497.2	119.5	606.1	171.1	200.4
Serikali kuu	71.8	794.4	57.7	496.6	286.4	96.2	102.6	1,093.3	404.6	90.4	567.5	154.8	131.7
Mashirika ya umma	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sekta binafsi	24.0	107.5	71.4	229.8	135.6	37.7	10.3	68.6	92.6	29.1	38.7	16.2	68.7
7. Ulipaji wa deni la nje[1]	115.6	447.4	186.4	116.5	143.4	155.5	404.7	259.1	122.3	85.6	130.9	344.3	109.0
Mtaji (Principal)	80.0	340.2	127.2	66.7	96.4	142.3	286.2	185.4	92.7	32.9	75.3	262.0	75.4
Riba	35.7	107.3	59.2	49.7	47.0	13.2	118.4	73.7	29.6	52.6	55.6	82.3	33.6
Malipo mengine	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
8. Mtiririko halisi wa deni la nje[1] (Net flows on external d	15.8	561.8	1.9	659.7	325.5	-8.4	-173.4	976.6	404.5	86.6	530.8	-90.9	124.9
9. Uhamisho halisi wa deni la nje[1] (Net transfers on exte	-19.9	454.5	-57.4	609.9	278.5	-21.7	-291.8	902.8	374.9	33.9	475.2	-173.2	91.3
10. Madeni ya nje yaliyochelewa kulipwa kwa mujibu wa aina ya wadai[2]	1,833.5	1,935.6	1,979.5	1,997.9	2,046.6	2,123.7	2,151.0	2,415.0	2,588.8	2,219.9	2,351.3	2,823.1	2,936.4
Mtaji uliochelewa kulipwa (Principal Arrears)	1,250.5	1,308.3	1,348.0	1,357.9	1,390.1	1,452.1	1,467.5	1,702.7	1,862.6	1,552.3	1,662.7	2,010.9	2,087.5
Deni la nchi washirika (Bilateral)	151.9	153.5	156.5	156.5	156.8	157.0	140.9	141.4	141.1	139.8	171.1	175.1	183.1
Deni la mashirika ya fedha ya kimataifa	37.5	51.0	51.1	51.1	51.9	53.0	53.0	167.7	168.1	168.1	169.6	177.3	177.5
Deni la kibiashara	849.2	888.5	929.5	936.2	962.7	1,021.1	1,047.7	1,090.7	1,247.2	916.1	994.7	1,344.3	1,408.0
Mikopo ya mauzo ya nje	212.0	215.3	210.9	214.1	218.8	221.1	225.9	302.9	306.2	328.3	327.3	314.3	318.9
Riba iliyochelewa kulipwa (Interest Arrears)	582.9	627.3	631.5	640.1	656.4	671.6	683.5	712.3	726.1	667.6	688.6	812.2	848.9
Deni la nchi washirika (Bilateral)	77.4	77.2	77.2	77.3	77.5	78.0	78.4	78.7	78.6	78.7	78.7	78.7	79.0
Deni la mashirika ya fedha ya kimataifa	31.3	30.9	30.9	31.0	32.0	33.8	33.8	35.5	41.0	44.2	44.8	46.7	47.1
Deni la kibiashara	311.3	348.1	357.2	360.3	373.5	383.8	392.6	414.2	421.7	345.2	364.0	494.4	527.4
Mikopo ya mauzo ya nje	163.0	171.2	166.3	171.5	173.5	176.1	178.7	183.9	184.8	199.5	201.1	192.5	195.4
11. Jumla ya deni la nje la Serikali na sekta binafsi	31,699.1	31,997.1	32,026.4	32,788.0	33,284.3	33,764.5	33,586.1	34,765.3	35,180.1	35,012.6	35,642.2	36,033.7	36,127.8
12. Jumla ya deni la ndani la Serikali	12,809.9	13,633.7	13,735.4	13,177.2	12,926.7	12,974.0	13,219.8	13,631.1	13,886.2	15,073.3	15,334.2	15,620.1	15,742.5
13. Jumla ya deni	44,509.0	45,630.8	45,761.7	45,965.2	46,210.9	46,738.5	46,805.9	48,396.3	49,066.3	50,085.9	50,976.4	51,653.8	51,870.3
Kiwango cha ubadilishaji fedha, mwishoni wa kipindi (TZS/USD)	2,620.6	2,394.8	2,486.6	2,581.3	2,650.0	2,679.2	2,685.6	2,604.6	2,545.8	2,463.3	2,442.8	2,451.6	2,436.8

Chanzo: Wizara ya Fedha, na Benki Kuu ya Tanzania

Tanbihi: Madeni yaliyochelewa kulipwa kwenye mashirika ya kimataifa ni yale yanayodaiwa kwa sekta binafsi;[1] inaashiria mtiririko wa deni katika kipindi husika; [2] inahusu hali ya deni mwishoni mwa kipindi; r ni takwimu zilizorekebishwa; na p ni takwimu za awali.

Tafsiri ya dhana Muhimu

Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2)

Hii inajumuisha ujazi wa fedha kwa tafsiri finyu (M1) pamoja na amana za akiba na za muda maalumu zilizo katika shilingi, zilizowekwa katika mabenki hapa nchini.

Riba ya Benki Kuu

Ni kiwango cha riba kinachoamuliwa na Kamati ya Sera ya Fedha na kutumiwa na Benki Kuu kusimamia, kuashiria na kutekeleza sera ya fedha.

Mfumuko wa bei wa msingi

Ni kasi ya mabadiliko ya bei za bidhaa na huduma, zisizohusisha nishati, vyakula visivyochakatwa na huduma za umeme na maji kwa kipindi maalum. Bidhaa za vyakula visivyochakatwa, nishati, huduma za umeme na maji hazijumishwi kwa kuwa bei zake hubadilikabadilika na zinaweza kuathiriwa mambo mengine yasiyohusisha ongezeko la ujazi wa fedha.

Fedha zilizo nje ya mfumo wa kibenki

Hujumuisha noti na sarafu za shilingi ya Tanzania zinazozunguka nje ya mfumo wa benki. Fedha hizi hujuimusiaha fedha zote zilizo nje ya Benki Kuu ya Tanzania na taasisi nyingine za fedha.

Deni lililosalia/Bakaa ya deni

Hiki ni kiasi cha mkopo ambacho kimeshatolewa kwa mkopaji lakini bado hakijalipwa au kusamehewa.

Riba inayotumika kuthmini dhamana za serikali kabla ya kuiva

Kiwango cha riba ambacho Benki Kuu ya Tanzania inatumia katika kufanya tathmini fedha inayotakiwa kulipwa pale mwekezaji anapotaka kurejesha dhamana za Serikali (*Treasury bills*) kwa madhumuni ya kupata fedha. Kiwango hiki hukokotolewa kwa kuongeza kipengele cha ziada (*loaded factor*) juu ya riba ya Benki Kuu. Kipengele hiki huamuliwa na kuidhinishwa na Kamati ya Sera ya Fedha (*MPC*) kulingana na hali ya ukwasi katika uchumi.

Kiwango cha kubadilisha fedha

Ni bei ambayo sarafu moja inaweza kununuliwa kwa sarafu nyingine, kwa mfano, shilingi ya Tanzania (TZS) kwa dola ya Marekani (USD).

Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)

Ujazi wa fedha unaojumuisha ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2) na amana za fedha za kigeni zilizowekwa na wakazi kwenye benki ndani ya nchi.

Deni la nje

Ni jumla ya mikopo iliyokopwa na wakazi wa nchi kutoka kwa wakopeshaji wa nje kupitia benki za biashara, serikali za kigeni, au taasisi za kifedha za kimataifa. Hujumuisha deni la umma, deni la sekta binafsi lililodhaminiwa na Serikali au taasisi ya umma pamoja na deni la muda mrefu la sekta binafsi lisilodhaminiwa. Pia deni hili hujumuisha mikopo ya Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF), na deni la muda mfupi (lenye muda wa mwaka mmoja au chini ya hapo) pamoja na riba ya malimbikizo ya deni la muda mrefu.

Mfumuko wa bei za vyakula

Ni kiwango cha mabadiliko ya bei za vyakula vyote vilivyochakatwa na visivyochakatwa.

Akiba ya fedha za kigeni

Akiba ya fedha za kigeni inajumuisha fedha na rasilimali zote za kifedha nje ya nchi ambazo zinasimamiwa na Benki Kuu ya Tanzania. Akiba hii hutumika kugharamia malipo ya nje, na pia kudhibiti kiwango cha nakisi ya urari wa malipo, kupitia ushiriki katika masoko ya fedha za kigeni. Akiba hii inajumuisha dhahabu-fedha inayomilikiwa na Benki Kuu ya Tanzania, haki maalum wanazopewa wanachama wa Shirika la fedha duniani (IMF) kutumia kiwango cha fedha za kigeni (Special Drawing Rights (SDRs), akiba ya fedha za kigeni katika Shirika la Fedha Duniani (IMF), pamoja na rasilimali za fedha za kigeni zilizopo Benki Kuu ya Tanzania kwa ajili ya kukidhi mahitaji ya kulipia bidhaa na huduma nje ya nchi.

Mfumuko wa bei

Kiwango ambacho wastani wa bei za bidhaa na huduma katika uchumi huongezeka kwa kipindi fulani. Kiwango hiki huwa kinawasilishwa kwa asilimia. Aidha, ongezeko la mfumuko wa bei huashiria kupungua kwa nguvu ya kununua au thamani ya fedha ya nchi husika.

Soko la fedha baina ya mabenki

Ni utaratibu au sehemu ya soko la fedha ambapo mabenki hukopeshana fedha kwa kwa vipindi maalumu. Katika soko hili, kila mkopo unaotolewa huwakilisha makubaliano baina ya benki kukopeshana kiwango husika kwa muda fulani na kiwango fulani cha riba.

Sera ya fedha inayotumia riba

Ni mfumo wa sera ya fedha unaotumiwa na Benki Kuu kudhibiti mfumuko wa bei na kuchagiza ukuaji wa uchumi kupitia riba za mikopo. Kwa kutumia mfumo huu, Benki Kuu ya Tanzania hupanga Riba Ya Benki Kuu kila robo mwaka ili kuathiri gharama na upatikanaji wa mikopo katika uchumi. Benki hutumia nyenzo mbalimbali za sera ya fedha kama vile kuuza au kununua dhamana za serikali, hati fungani za serikali, kubadilisha sehemu ya amana ambazo benki zinatakiwa kuweka kisheria katika Benki Kuu ili kudhibiti kiwango cha ukwasi katika uchumi.

Mkopo wa siku moja wa Benki Kuu

Ni utaratibu unaoziwezesha benki kukopa fedha kutoka Benki Kuu kwa hiyari yao kwa muda wa siku moja, kwa kuweka rehani hatifungani zinazokidhi vigezo kama dhamana .

Riba ya Mkopo wa siku moja

Ni kiwango cha riba kinachotozwa na Benki Kuu ya Tanzania kwa mikopo inayotolewa kwa benki kupitia mkopo wa siku moja '*Lombard*'. Riba hii hutumika kama ukomo wa juu wa wigo wa riba ya Benki Kuu (CBR).

Ujazi wa fedha

Hujumuisha fedha zote zilizo kwenye mzunguko, nje ya mfumo wa kibenki na amana zote za wakazi wa hapa nchini zilizo kwenye mabenki. Kwa Tanzania ujazi wa fedha hutafsiriwa katika ngazi tatu ambazo ni ; Ujazi wa fedha kwa tafsiri finyu (M1), Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2) na Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3).

Mfumuko wa bei usio wa vyakula

Ni ongezeko la bei za bidhaa na huduma zote isipokuwa bidhaa za chakula na vinywaji visivyo na kilevi.

Ujazi wa fedha kwa tafsiri finyu (M1)

Hujumuisha fedha zilizo kwenye mzunguko, nje ya mfumo wa kibenki pamoja na amana za hundi za wakazi zilizo katika mabenki.

Deni la taifa

Ni jumla ya madai yote kwa Serikali na sekta binafsi.

Deni la serikali

Hujumuisha madai yote ambayo Serikali Kuu inapaswa kulipa au madai yote yaliyodhaminiwa na Serikali. Kwa upande wa Tanzania, deni la Serikali limegawanyika katika makundi mawili ambayo ni; deni la ndani ambalo huchukuliwa mahshusi kwa ajili ya kugharamia nakisi ya bajeti, na deni la nje (ambalo huchukul iwa kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo). Deni hili hujumuisha madai yote ambayo Serikali inapaswa kulipa kwa wakopeshaji wa nje pamoja na madeni mengine ya nje ya Idara na taasisi za serikali yaliyochukuliwa chini ya udhamini wa Serikali.

Akaunti ya mapato ya msingi

Hujumuisha mapato yanayotokana na malipo kwa wafanyakazi, riba, gawio na faida zinazotokana na uwekezaji, mapato ya kodi, na mapato mengineyo yakiwemo yanayohusiana na bima na mifuko ya pensheni.

Akaunti ya mapato ya upili

Hujumuisha uhamisho wa fedha usiohusisha mauziano au mabadilishano ya bidhaa, huduma au rasilimali yoyote yenye thamani ya kiuchumi baina ya wakazi wa nchi tofauti.

Soko la fedha baina ya mabenki kwa siku mmoja

Ni sehemu ya soko la fedha inayohusisha mikopo ya muda mfupi baina ya mabenki. Katika utaratibu huu, wakopeshaji hukubaliana na wakopaji kukopeshana fedha kwa muda wa siku mmoja tu, ambapo mkopaji anapaswa kulipa fedha hizo pamoja na riba mwanzoni mwa siku inayofuata.

Mikopo ya muda mfupi toka kwa mabenki (repo)

Ni utaratibu ambao Benki Kuu hukopa fedha kutoka kwa benki kwa kuuza dhamana, kwa makubaliano ya kurejesha fedha hizo pamoja na kiwango fulani cha riba baada ya muda maalumu kwa kuzinunua tena dhamana hizo kutoka kwa benki zilizokopesha. Utaratibu huu hutumika kupunguza ukwasi katika uchumi.

Mikopo ya muda mfupi kwa mabenki (reverse repo)

Ni utaratibu ambao Benki Kuu hukopesha fedha kwa benki kupitia ununuzi wa dhamana kwa makubaliano ya kurejesha fedha hizo pamoja na kiwango fulani cha riba baada ya muda fulani, kwa kuziuza tena dhamana hizo kwa benki zilizokopeshwa. Utaratibu huu hutumika kuongeza ukwasi katika uchumi.

Fedha taslim (M0)

Hujumuisha fedha zote zilizo kwenye mzunguko nje ya mfumo wa benki, fedha taslimu katika hifadhi za mabenki na amana za mabenki zilizowekwa Benki Kuu katika shilingi ya Tanzania. Aidha fedha hizi hujulikana kama fedha za msingi.

Wastani wa riba za dhamana za Serikali.

Hiki ni kiwango cha jumla cha riba ya dhamana za serikali, ambacho hukokotolewa kwa kuzingatia thamani ya mauzo ya dhamana za siku 35, 91, 182, na siku 364, ambacho huwasilishwa kwa asilimia.

ISSN 0856 - 6844

TANZANIA

Kwa maelezo zaidi wasiliana na:
Benki Kuu ya Tanzania, Barabara ya 16 ya Jakaya Kikwete 40184,
Sanduku la Posta 2303, Dodoma, Tanzania
Simu: +255 26 296 3182-7 au +255 22 223 2541

Taarifa hii inapatikana kwenye tovuti: http://www.bot.go.tz

Printed by Bank of Tanzania Library